

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

2

2022

ročník 74

Cena 40 Kč

Ilustrace: Kristýna Píňhalová

SOUČASNÁ LITERATURA

- Francouzská a frankofonní literatura v českých překladech

ZAPOJENÍ STUDENTŮ KNIHOVNICTVÍ A ARCHIVNICTVÍ DO VÝZKUMU

- Slezská univerzita v Opavě
- Univerzita Hradec Králové
- Masarykova univerzita

Představujeme

Knihovna roku 2021 – Knihovna J. M. Hovorky ve Statenicích – se představuje

Ze zahraničí

Jak se finské knihovny staly pokojem celého národa

Knihovny v novém

- MĚK Šlapanice
- Regionální knihovna Karviná 10 let v novém

Příloha „Děckaři děckařům“ (děti ve věku 3–6 let s rodiči)

- Nové dětské knihy
- Přehled her
- Návod k výrobě divadélka

Knihovna J. M. Hovorky ve Statenicích – Obývák vesnice a Knihovna roku 2021 s. 50–53
 ↑ Oslava 101 let knihovny a slavnostní otevření nové budovy, červen 2021

Foto: Štěpán Černožanský

↑ Po přestěhování do nové knihovny na jaře 2021

Foto: Dagmar Plotěná

Jak se z finských knihoven stal obývací pokoj celého národa s. 56–58

↑ Architektonický skvost – sídlo Ústřední knihovny Oodi v Helsinkách

Foto: web Oodi Helsinki Central Library

Místní knihovna ve Veselé – malá, ale šikovná s. 77–78

↑ Momentka z Pohádkového čtení v roce 2019

Foto: Kateřina Sobotíková

Klub tvořivých knihovníků SKIP – desáté výročí činnosti s. 54–55
 Výrobky z kreativní dětské dílničky v Místní knihovně v Lužicích →

Foto: archiv KTK

Návod k výrobě minidivadélka s. P3–P4
 ↑ Základ „kornoutkových“ loutek

Autor: Markéta Dubnová

- Téma – Zapojení studentů do výzkumu**
- 43** Zapojení studentů oboru knihovnictví do výzkumu na Slezské univerzitě v Opavě | Michaela Mrázová
- 46** Studenti v bráně moudrosti (rozhovor s Martinou Bolom-Kotari) | Klára Rybenská
- 48** Výzkumná spolupráce studujících a knihoven na KISK MU | Ladislava Zbiejczuk Suchá, Pavlína Mazáčová, Petr Škýřik, Michal Černý
- Představujeme**
- 50** Knihovna J. M. Hovorky ve Statenicích – Obývací vesnice a Knihovna roku 2021 | Barbora Černožanská, Zuzana Brychtová Horecká
- 54** Klub tvořivých knihovníků SKIP – desáté výročí činnosti | Alena Volková Balvínová
- 56** Ze zahraničí Jak se z finských knihoven stal obývací pokoj celého národa | Jana Stupavská
- Informační vzdělávání**
- 59** Mé zkušenosti s informačním vzděláváním | Hana Mikulenková
- Příloha Děckaři děckařům**
- P1** Pomůcky a hry | Barbora Čížinská
- P2** Top 6 – výběr knížek pro děti 3–6 roků (projekt Bookstart) | Petra Ornstová

- P3** Fotonávod k výrobě minidivadélka | Markéta Dubnová
- 61** Školní knihovny Školní knihovna Ágécška v Kroměříži se představuje | Jana Dvořáková
- Napsali jste nám**
- 63** Depozitář pro třetí tisíciletí? Ano. | Jiří Mika
- Knihovny v novém**
- 64** Karvinská knihovna slaví 10 let v novém | Markéta Kukrechtová
- 66** Nová budova Městské knihovny Šlapanice | Rostislav Faber
- 65** Inspirace Za co může Bookstart | Lucie Hašková
- 68** Audioknižní průvodce 3 Viděli jsme, slyšeli jsme | Klára Smolíková, Lukáš Vavrečka
- Současná literatura**
- 72** Francouzsky psaná literatura v českých překladech – přehled knižní produkce posledních 15 let | Jovanka Šotolová
- Knihovny v malých obcích**
- 77** Místní knihovna ve Veselé – malá, ale šikovná | Kateřina Sobotíková
- 79** Ze světa | Roman Giebisch
- 80** Literární výročí Březen | Milan Valden

CONTENTS

- Topic – Students' involvement in research**
- 43** Librarianship students' involvement in research at the Silesian University in Opava | Michaela Mrázová
- 46** Students at the gate of wisdom (interview with Martina Bolom-Kotari) | Klára Rybenská
- 48** Research collaboration between students and libraries at the Masaryk University Department of Information and Library Studies | Ladislava Zbiejczuk Suchá, Pavlína Mazáčová, Petr Škýřik, Michal Černý
- Presenting**
- 50** The J. M. Hovorka Library in Statenicích – Village living room and Library of the Year 2021 | Barbora Černožanská, Zuzana Brychtová Horecká
- 54** SKIP Creative Librarians' Club – tenth anniversary | Alena Volková Balvínová
- 56** From abroad How Finnish libraries came to be the living room of the entire nation | Jana Stupavská
- Information education**
- 59** My experience of information education | Hana Mikulenková
- Child specialists to child specialists – supplement**
- P1** Aids and games | Barbora Čížinská
- P2** Top 6 – selection of books for children aged 3–6 (Bookstart project) | Petra Ornstová
- P3** Photo instructions for making a mini-theatre | Markéta Dubnová
- 61** School libraries Presenting the Archbishop's Grammar School Library in Kroměříž | Jana Dvořáková
- You wrote to us**
- 63** A depository for the third millennium? Yes. | Jiří Mika
- Knihovny afresh**
- 64** Karviná Library celebrates ten years in new premises. | Markéta Kukrechtová
- 66** A new building for Šlapanice Municipal Library | Rostislav Faber
- 65** Inspiration What Bookstart is behind | Lucie Hašková
- Audiobook guide 3**
- 68** Seen and heard | Klára Smolíková, Lukáš Vavrečka
- Contemporary literature**
- 72** French literature in Czech translation – summary of book output over the last fifteen years | Jovanka Šotolová
- Libraries in small municipalities**
- 77** The local library at Veselá – small but smart | Kateřina Sobotíková
- 79** From the World | Roman Giebisch
- 80** Literary anniversaries March 2022 | Milan Valden

INHALT

- Thema – studentische Beteiligung an einer Forschung**
- 43** Bibliothekarische Studentenbeteiligten sich an einer Forschung der Schlesischen Universität in Opava | Michaela Mrázová
- 46** Studenten in der Tor der Weisheit (ein Gespräch mit Martina Bolom-Kotari) | Klára Rybenská
- 48** Forschungskoooperation von Studierenden und Bibliotheken an KISK MU | Ladislava Zbiejczuk Suchá, Pavlína Mazáčová, Petr Škýřik, Michal Černý
- Wir präsentieren**
- 50** Die J. M. Hovorka Bibliothek in Statenicích – Das Wohnzimmer des Dorfes und Bibliothek des Jahres 2021 | Barbora Černožanská, Zuzana Brychtová Horecká
- 54** Bibliothek der kreativen SKIP Bibliothekare – zehnjähriges Jubiläum der Aktivitäten | Alena Volková Balvínová
- 56** Aus dem Ausland Wie finnische Bibliotheken ein Wohnzimmer für die ganze Nation wurden | Jana Stupavská
- Informationsbildung**
- 59** Meine Erfahrungen mit Informationsbildung | Hana Mikulenková
- Beiblatt „Kinderbibliothekare für Kinderbibliothekare“**
- P1** Werkzeuge und Spiele | Barbora Čížinská
- P2** Top 6 – Ein Buchauswahl für Kinder 3–6 Jahre (Bookstart Projekt) | Petra Ornstová
- P3** Foto-Tutorial für die Bau eines Theater | Markéta Dubnová
- 61** Schulbibliotheken Die Schulbibliothek „Ágécška“ in Kroměříž stellt sich vor | Jana Dvořáková
- Ihr habt uns geschrieben**
- 63** Ein Depositorium für das dritte Jahrtausend? Ja. | Jiří Mika
- Bibliotheken in den neuen Mänteln**
- 64** Die Bibliothek in Karviná feiert 10 Jahre in der Neugebäude | Markéta Kukrechtová
- 66** Die neue Gebäude der Stadtbibliothek in Šlapanice | Rostislav Faber
- 65** Inspiration Woran Bookstart schulding ist | Lucie Hašková
- Führer für Audiobücher 3**
- 68** Wie haben gesehen, wir haben gehört | Klára Smolíková, Lukáš Vavrečka
- Gegenwartsliteratur**
- 72** Französische Literatur in tschechischer Übersetzung – ein Überblick über die Buchproduktion der letzten 15 Jahre | Jovanka Šotolová
- Bibliotheken in kleinen Dörfern**
- 77** Die Ortsbibliothek in Veselá – klein aber geschickt | Kateřina Sobotíková
- 79** Aus der Welt | Roman Giebisch
- 80** Literarische Jahrestage März 2022 | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Obýváky pro všechny

Ani tak časy, jako realie se mění. Ještě si vzpomínám, jak jsem po absolvování vysoké školy nastoupil do svého prvního knihovnického zaměstnání. Mělo tehdy nálepku informačního střediska a připravoval jsem zde rešerše a posléze slovníky a další publikace. Má první vedoucí mi tehdy radila: „Pane kolego, nehoňte se tolik! Vzhledem k vašemu věku máte před sebou ještě spoustu práce...“ Když jsem potom musel nastoupit na vojnu, dával jsem na letecké základně v Bechyni mj. do pořádku útvarovou knihovnu... Podařilo se mi tuhle činnost nezřídká upřednostnit před nácvikem se zbraní! Odhlédnu-li od obsahu fondu, který byl už dílem dogmatický (bizarní produkce 50. let) a také z tehdejšího pohledu dílem úžasně ideově závadný (se spoustou autorů a děl po roce 1968 proskribovaných!), a byť se jednalo o odlišná prostředí, představovaly ve srovnání s dneškem dotek nesrovnatelného. K dispozici jsem měl maximálně psací stroj a kartotéční lístky.

Dnes už nejsou veřejné knihovny výhradně institucemi v antickém či středověkém scholastickém slova smyslu, i když základ zůstal stejný. Jejich význam však vzrostl. V souladu s dnešní terminologií a chápáním jejich role ve společnosti jsou z nich obýváky v tom nejlepším slova smyslu. Obce nebo dokonce celého národa – viz obsah čísla, které právě držíte v rukou.

Obývák stále zosobňuje něco intimního, blízkého, kde se cítíme dobře. Můžeme relaxovat, věnovat se tomu, co je nám milé a příjemné, jsme bez nucení ochotni přijímat a vstřebávat nové informace a poznatky nebo jen prostě snít... Kreativní pracovníci knihoven pak pro každého bez ohledu na věkovou kategorii nebo typ uživatele dokáží připravit něco zajímavého. Tuhle nebývalou symbiózu umožňuje nová technika, téměř bezbřehé možnosti komunikace, neomezovaná dostupnost nejruznějších informačních zdrojů... Lidský přístup a nápady jsou však stále základem. Nepřekonaají je ani sebelepší technické prostředky nebo znalost přístupu k různým mediálním formám. Vychovávejme si tedy nové odborníky (viz například téma měsíce v čísle o zapojení studentů do výzkumu), školme i mladé návštěvníky knihoven, jak získat přístup ke zdrojům informací (viz popsání poznatky z informačního vzdělávání).

Věřím, že pro vaši práci bude užitečná i další příloha „Děckaři děckařům“, tentokrát věnovaná kategorii předčtenářů a začínajících čtenářů ve věku 3–6 let, i sonda do nabídky francouzské a frankofonní literatury na našem knižním trhu. Těším se na vaše případné názory a připomínky, protože tahle zpětná vazba je pro nás nadmíru důležitá a podnětná.

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: PhDr. Radek Liška (předseda), Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Svatomíra Fojtová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Veronika Hyblerová Trachtová, Mgr. Martina Košanová, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998, j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojčíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 2. 2021.

Číslo vyšlo 14. 2. 2021.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Zapojení studentů oboru knihovnictví do výzkumu na Slezské univerzitě v Opavě

Kromě výzkumů, které se realizují v rámci závěrečných prací, mají studenti oboru knihovnictví (v bakalářském i magisterském stupni) možnost se zapojit do výzkumu hned ve třech rovinách. Jde o výzkum v rámci vyučovaných předmětů, jak v přímé výuce, tak při seminářích a cvičeních. Dále pak mohou být studenti zapojeni do výzkumu při absolvování praxe či studijní stáže ve vybrané instituci. Nejvýznamnější zapojení studentů do přípravy, realizace, vyhodnocení a prezentace výstupu výzkumů je na Slezské univerzitě Studentská grantová soutěž (dále jako SGS).

Novou akreditaci mají studijní stáže v délce trvání od čtyř do šesti týdnů, a to dvakrát během studia, takže vybraná instituce může při takto dlouhé praxi studenta zapojit do nejruznějších činností i dlouhodobějšího charakteru (nejsou omezeni pouze „povinným kolečkem“ po knihovně). Např. v Moravskoslezské vědecké knihovně v Ostravě se studenti během praxe/stáže podílejí na zkoumání dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru.

Studium knihovnictví je na Slezské univerzitě (SU) zaměřeno profesně, s důrazem na praxi a propojení studentů s knihovnami a knihovníky. Tomu také odpovídají realizované výzkumy a vědecko-výzkumná činnost pedagogů.

V souladu s *Koncepcí rozvoje FPF SU v Opavě v oblasti výzkumu, vývoje a inovací na období 2021–2023*¹ by se další výzkum v oblasti informačních věd měl orientovat na výzkumy informačního chování a interakce člověka s novými médii. Tendenci rozvoje informačních věd v dlouhodobém horizontu je integrace modelů informačního chování uživatelů do systému služeb a produktů. Záměrem je rozšířit výzkum v této oblasti na oblast dolování z datových zdrojů a na problematiku pokročilé vizualizace a znalostních systémů.

Prostorem interdisciplinárních průniků informatiky, informační vědy a tradiční knihovní vědy je především oblast knihovnictví, již se věnuje Ústav bohemistiky a knihovnictví ve spolupráci s Ústavem informatiky, především se soustředěním na situaci knihoven v digitálním věku, na výzvy a příležitosti, které vedou k redefinování rolí tradiční instituce v 21. století.

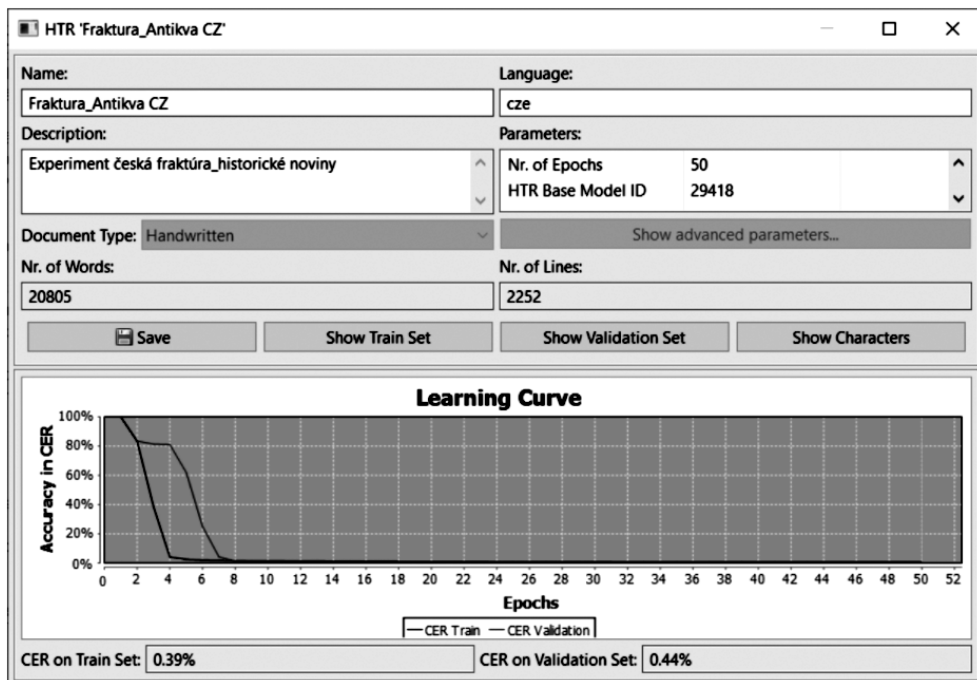
Nosnými směry výzkumu zde budou:

- informační gramotnost a digitální čtení;
- smart knihovny a uživatelské rozhraní digitálních knihoven;
- digitalizace kulturního dědictví;
- informační politiky a znalostní management;
- dějiny knihoven.

VÝZKUM V RÁMCI VÝUKY

Příkladem zapojení studentů do výzkumu může být úspěch prof. Dušana Katuščáka, který ve spolupráci se studentkou druhého ročníku navazujícího magisterského studia v předmětu

¹ <https://www.slu.cz/fpf/cz/file/cul/32bad0b7-a3a9-4df7-9670-9d24d7d68e1b>

Výstup z platformy Transkribus (transkripce fraktury)

Digitalizace a dlouhodobá ochrana fondů řešil transkripci české fraktury (písmo z 15. století) pomocí umělé inteligence.²

K transkripci byla použita platforma Transkribus, která je výsledkem projektu mezinárodního evropského základního výzkumu READ, vedeného prof. Güntherem Mühlbergerem z univerzity v Innsbrucku. Platforma Transkribus je světovým lídrem v oblasti optického čtení písma (OCR), zaměřená na transkripci historických rukopisů.

Prof. Katusčák připravil model transkripce české fraktury, studentka pracovala zejména na jeho testování ve cvičném souboru. Přesnost transkripce dosahovala 99,56 %. Výsledky jsou dostupné na platformě Transkribus ve sbírce FRAKTURA_CZ (114429, Owner).

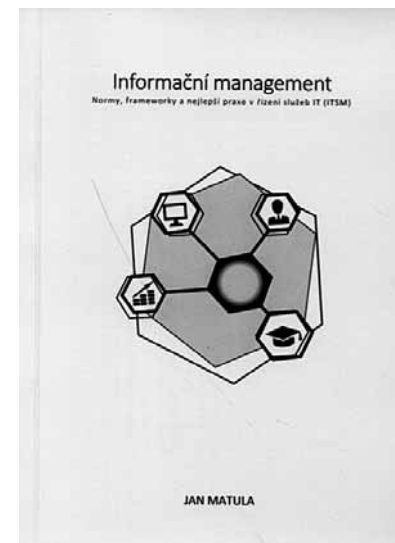
STUDENTSKÁ GRANTOVÁ SOUTĚŽ

Je postavena na úzké spolupráci studenta (obvykle v magisterském stupni studia) a vyučujícího, který celou práci a výzkum garantuje. Téma a zaměření výzkumu reflektuje odborné zaměření vyučujícího, doba řešení projektu je 12–36 měsíců.

Výstupy z výzkumů se prezentují na oborových konferencích, často také ve formě odborné publikace. Student by se měl podílet na všech součástech výzkumu: od grantové žádosti přes realizaci výzkumu a s grantem spojenou administrativu až po prezentaci výstupů.

Za bližší zmínku stojí dva granty/výzkumy. První z nich se realizoval v letech 2016–2018 doktorem Janem Matulou a studentkou Michaelou Mrázovou. Jejich projekt se zabýval analýzou kompetencí a uplatnitelnosti informačních profesionálů. Studentka pracovala na podpůrných činnostech (rešerše, korektury, citace, grafy a schémata) při vydání knihy, která byla jedním z výstupů projektu (viz repro obálky na s. 45). Mimo to se také podílela na prezentaci výsledků (články a výstup na konferenci), některé dílčí výstupy zapracovala do své závěrečné práce. V rámci tohoto grantu také vznikl předmět Hyde Park informačních profesionálů.

² <http://knihovnik.fpf.slu.cz/umela-inteligencia-cita-cesku-frakturu/>

MATULA, Jan. *Informační management: normy, frameworky a nejlepší praxe v řízení služeb IT (ITSM)*.

ve své závěrečné práci. Zapojení do výzkumu již v rámci studia poskytuje studentům patřičný vhled do metodologie výzkumu, zjistí, jak se samotný výzkum realizuje, jak probíhá prezentace výstupů z projektu, a také to může studenty nasměrovat k profesi informačního vědce či akademického pracovníka.

Jak se staví k zapojení studentů do výzkumu docent Richard Papík, garant studijního programu v Opavě? *Jako neefektivnější se mi jeví (...) vypisování vhodných témat kvalifikačních prací a jejich orientace na potřeby praxe. Je to také výzkum, byť není v honbě za body v akademickém hodnocení bohužel doceněn, ale je svým způsobem nejužitečnější, nejmilejší a nejpraktičtější. Nejlepší moje zkušenosti byly orientovat studenta-diplomanta, aby zpracoval téma, které pomůže knihovnicko-informační sféře a půjde případně na ně i navazovat dalšími sub tématy. Žel, přestože je to největší a nejpraktičtější a nejužitečnější záležitost, není v zásadě systémově podporována.*

MICHAELA MRÁZOVÁ | michaela.mrazova@msvk.cz

P. S. Aktuálně je spuštěno první kolo přijímacího řízení a pro zájemce o studium knihovnictví v Opavě jsme připravili souhrnné informace na stránce <http://knihovnik.fpf.slu.cz/studium-knihovnictvi-opava/>.

³ https://www.snk.sk/images/Edicna_cinnost/Casopis_Kniznica/2021/2021_04_23_02_Paval_Rankov_2.pdf

Do čísla přispěli

MgA. Zuzana Brychtová Horecká – Knihovna J. M. Hovorky, Státnice ■ Mgr. Barbora Černohorská – Knihovna J. M. Hovorky, Státnice ■ RNDr. Michal Černý – Masarykova univerzita ■ Mgr. Barbora Čížinská – Knihovna města Hradce Králové ■ Markéta Dubnová – Knihovna města Hradce Králové ■ Mgr. Jana Dvořáková – Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži ■ Rostislav Faber – Městská knihovna Šlapanice ■ Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ Lucie Hašková – Obecní knihovna Hradištko ■ Mgr. Markéta Kukrechtová – Regionální knihovna Karviná ■ Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D. – KISK – Masarykova univerzita ■ Ing. Jiří Mika – emeritní ředitel Středočeské vědecké knihovny v Kladně ■ Mgr. Hana Mikulenková – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Mgr. Michaela Mrázová – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ Mgr. Petra Ornstová – Knihovna města Hradce Králové ■ Mgr. Klára Rybenská, Ph.D. – Univerzita Hradec Králové ■ Mgr. Klára Smolíková – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ Kateřina Sobotíková, DiS. – Místní knihovna ve Veselé ■ Bc. Jana Stupavská – Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzita Karlova, studující ■ PhDr. Petr Škyřík, Ph.D. – Masarykova univerzita ■ PhDr. Jovanka Šotolová, Ph.D. – překladatelka z francouzštiny, literární kritička ■ Milan Valden – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Lukáš Vavrečka – Univerzita Pardubice ■ RNDr. Alena Volková Balvínová – SKIP ČR ■ PhDr. Ladislava Zbieczuk Suchá, Ph.D. – Masarykova univerzita

Studenti v bráně moudrosti

Po pěti letech skončil v prosinci roku 2020 projekt *Brána moudrosti otevřená*. Barokní kulturní dědictví klášterů Broumov a Rajhrad: ochrana, restaurování, prezentace, který společnými silami realizovali odborníci z Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové (UHK), Fakulty restaurování Univerzity Pardubice (UPa) a Moravské zemské knihovny. Vedle kmenových pracovníků zmíněných institucí a odborníků z praxe se do projektu zapojili také studenti archivnictví z Filozofické fakulty UHK a z Ateliéru restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů Fakulty restaurování UPa. Právě o jejich zapojení do projektu poskytl v rozhovoru informace hlavní řešitelka projektu Martina Bolom-Kotari z UHK.

Na přípravě prezentace výsledků výzkumu, k nimž náležejí monografie *Brána moudrosti otevřená*, výstava věnovaná knihovnám obou klášterů, filmový dokument o broumovské knihovně, metodika a památkový postup pro správce tohoto mimořádně cenného kulturního dědictví, specializované mapy a další, se podílelo několik desítek lidí včetně studentů.

Jak se studenti v projektovém týmu vlastně objevili?

S angažováním studentů jsme počítali od počátku. Už v projektové přihlášce jsme popsali své představy o jejich zapojení a naplánovali výdaje na stipendia. Zpočátku jsme počítali se dvěma studenty pro dlouhodobou spolupráci s možností, že se časem přidají i další.

Pět let je dlouhá doba, teoreticky by za ten čas měl právě nastoupivší student dosáhnout magisterského titulu. Lze vůbec studenty zavázat ke spolupráci po takový čas? Nebo se měli střídát?

Oslovili jsme dvě šikovné studentky magisterského studia. Jednu rodačku z Broumova, druhou z Teplic nad Metují. Obě tedy kromě výběrných studijních výsledků a zájmu o obor měly i úzký vztah k Broumovu samotnému. Nabídlí jsme jim perspektivu doktorského studia. Téma disertační práce si zvolily tak, aby korespondovalo se zaměřením projektu. Při plnění pracovních úkolů se věnovaly vlastnímu výzkumu. Svě poznatky uplatnily ve prospěch projektu, v jeho rámci zase získávaly praktické zkušenosti. Po čase se ukázalo, že část jejich úkolů je pro ně již nadbytečná, zabírá jim příliš času a dále je nerozvíjí, proto jsme angažovali další dva studenty, tentokrát z bakalářského studijního programu zaměřeného na využití moderních technologií v archivnictví. Ti převzali zejména digitalizaci a přípravu a zpracování digitalizátů.

Co mělo být cílem takového dlouhodobého působení studentů v projektu?

Věděli jsme, jak tito mladí lidé pracují, že mají skutečně zájem o obor. A hlavně, že mají potenciál věnovat se mu na nejvyšší úrovni. Rozhodnout se dnes pro doktorské studium není snadné. Po završení magisterského studia usilují absolventi o získání dobrého zaměstnání s výdělkem, který jim umožní budovat si kariéru, založit rodinu, pořídit bydlení. Pokračovat dále v doktorském studiu znamená buď studovat při práci a obětovat prakticky svůj soukromý život, anebo být studentem na plný úvazek a zůstat aspoň částečně finančně závislým na rodičích či partnerovi. Navíc po ukončení studia může být člověk špičkově vzdělán, ovšem bez praxe. Kombinace těchto faktorů mu komplikuje hledání odpovídajícího uplatnění.

My jsme chtěli nabídnout našim studentkám obojí. Práci, kde získají praxi a slušný výdělek, i možnost plně se věnovat svému výzkumu. Spolupráce s domácími i zahraničními odborníky, s úřady, s lidmi z kulturních institucí, interakce s majiteli a správci objektů, s návštěvníky, to vše jim nabídlo řadu příležitostí k získávání zkušeností všeho druhu. Svůj výzkum prováděly pod na-

Foto: SIXTUS Bolom-Kotari

Momentky z výukového pobytu v broumovském klášteře

ším vedením. Byli jsme k dispozici jako kolegové i jako učitelé. Zúčastnily se s námi domácích i zahraničních pracovních cest, vystupovaly na domácích i zahraničních konferencích, kde prezentovaly projekt i své objevy. Zdokonalily velice své jazykové znalosti. Usilovali jsme o jejich komplexní rozvoj, profesní i osobnostní růst.

Podíleli se studenti i na výsledcích projektu?

Naprosto zásadně! Obě kolegyně publikovaly v průběhu projektu odborné studie v recenzovaných časopisech. Databáze typografických prvků knižního bloku nebo specializované provenienční mapy broumovského knižního fondu jsou v podstatě jejich dílem. Podílely se na přípravě výstavy a odborného katalogu, videodokumentu, mají své kapitoly v závěrečné monografii. Staly se v tomto ohledu plnohodnotnými členkami týmu. Studenti bakalářského studia se přímo tvůrčím způsobem nezapojili, nicméně naše výsledky na kvalitě jejich práce přímo závisely. A pro ně bylo důležité, že teoretické vědomosti získané studiem mohli prověřit v praxi.

A jak to celé dopadlo?

Ze studentek se v průběhu času staly naše kolegyně a kamarádky. Nemusíme je dále vést a dohlížet na jejich práci. Mají praxi, jejich znalosti v některých ohledech už překonaly ty naše. Nyní už samy patří k odbornicím, na něž se můžete s důvěrou obrátit. Dokončují svá doktorská studia. V září úspěšně vykonaly státní doktorskou zkoušku, na jaře vše završí obhajobou disertační práce. Je mi trochu líto, že jsme jim na univerzitě nebyli schopni nabídnout perspektivu dalšího působení. Vychovali jsme si je, jsou skvělé, ale bohužel uplatnění pro ně po skončení projektu už nemáme. Tohle je slabé místo. Ale nebojím se o ně. Mají kontakty, praxi, vybuďovaly si renomé, pro řadu zaměstnavatelů budou atraktivní. Nyní obě už pracují v regionálních muzeích.

Zaregistrovali i další studenti, že máte takovýto velký projekt, a mohli z něj rovněž profitovat?

Ano, určitě. S kolegy jsme se celou dobu snažili naše poznatky aplikovat i v rámci výuky. Byli jsme tak zapálení, že jsme o projektu neustále povídali každému, kdo byl ochoten jen trochu poslouchat. Obávám se, že už jsme našim studentům mohli občas lézt i krkem. Na druhou stranu, když nás někdo hledal na fakultě, stačilo jen říct: „Broumov“. Od roku 2017 jsme začali v Broumově realizovat několikadenní výukové pobyty pro studenty. Bydleli jsme přímo v klášteře, namísto v lavicích jsme mohli studenty vyučovat přímo v živoucím srdci naší minulosti. Vše si mohli „osahat“. Ukazovali jsme jim, co, jak a proč děláme. Na začátku jsme představili, co plánujeme, pak byli sami svědky postupné realizace. Tyto pobyty si získaly velký ohlas a oblibu, proto pokračují i po skončení projektu. Řada studentů si Broumov volí za téma své bakalářské nebo magisterské diplomové práce. Mnozí tam pochopí smysl svého studia a ujasní si, co by vlastně chtěli dále v oboru dělat.

Studenti z Fakulty restaurování Univerzity Pardubice to měli podobně?

Nemohu mluvit za kolegy z Pardubic, ale myslím, že ano. Přistoupili k tomu rovněž velmi aktivně. Jejich studenti trávili v broumovské knihovně vždy několik týdnů v létě. Čistili od prachu a ošetřovali postupně jednotlivé svazky, dokumentovali knižní vazby. Svě angažmá zhodnotili v přípravě řady bakalářských i diplomových prací.

Děkuji za rozhovor.

Ptala se **KLÁRA RYBENSKÁ** | klara.rybenska@uhk.cz

Výzkumná spolupráce studujících a knihoven na KISK MU

Spolupráce knihoven a univerzitních pracovišť, která pomáhají edukovat budoucí (či stávající) knihovnice a knihovníky, je strategickým směřováním, jež má potenciál prospěšnosti pro obě strany. Tato spolupráce může mít celou řadu podob – od celoživotního vzdělávání až po inovační projekty. V tomto článku se chceme zaměřit na drobnější výzkumné spolupráce mezi studenty programu Informační studia a knihovnictví a konkrétními knihovnami, případně na témata z oblasti knihovnictví zpracovaná formou diplomových prací.

V každodenním provozu knihovny se často nedostává času nebo prostoru pro výzkumnou práci. Spolupráce knihoven a univerzity tedy může takový užitečný prostor vytvořit. Na Katedře informačních studií a knihovnictví FF Masarykovy univerzity (KISK MU) díky podobným spolupracím v posledních pěti letech vznikla velmi široká paleta diplomových prací na knihovnická témata: od historických sond přes práce pokrývající vzdělávací roli knihoven či nejrůznější aspekty digitalizace fondu až po výzkumy využití technologií typu virtuální reality či sociálních robotů v knihovnách.

VYBRANÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE STUDENTŮ KISK S KNIHOVNICKOU TEMATIKOU

Na KISK každý rok vznikají desítky bakalářských a magisterských prací, které pokrývají celou řadu témat z oblasti dat, vzdělávání, designu či literatury. Nezanedbatelná část z nich vzniká přímo ve spolupráci s konkrétní knihovnou nebo si klade za cíl sloužit knihovně jako inspirace či zdroj informací ke konkrétnímu tématu. Z tohoto množství jsme vybrali několik diplomových prací, které byly na KISK úspěšně obhájeny v posledním roce a ilustrují jak širší témata, tak přístupů k nim:

Fenomén doporučené četby z perspektivy spolupráce školy a knihovny (Adéla Weidischová, 2021)

Bakalářská práce pojednává o spolupráci základních škol a veřejných knihoven v oblasti doporučené četby. Významnou součástí práce je výzkumná sonda, která se zaměřuje na roli knihoven v doporučení četby a na spolupráci knihovníků a učitelů.

Rozvoj otevřených dílen v českých knihovnách (Šárka Matoušková, 2021)

Bakalářská práce je zaměřena na to, jak se v současnosti zakládají a rozvíjejí otevřené dílny v českých veřejných knihovnách. Těžištěm práce je výzkum, který využívá polostrukturované rozhovory pro zjištění, jaké impulsy k zakládání otevřených dílen v knihovnách vedou, jak motivace stojí v pozadí těchto aktivit a kde a jak knihovny získávají potřebné informace.

Galerijní knihovny v digitálním prostoru (Magdalena Hejzlarová, 2021)

Bakalářská práce představuje specializované odborné knihovny uvnitř galerijní instituce. Zaměřuje se na spojení digitálních technologií a sbírek galerií a galerijních knihoven pro rozvoj služeb

Foto: archiv KISK

Studentka KISK v Městské knihovně Polička

těchto kulturních a paměťových institucí a zkoumá, jaký přínos toto propojení má pro společnost.

Herní aplikace pro muzea a knihovny (Magdaléna Filipi, 2021)

Bakalářská práce pojednává o zapojení moderních technologií do muzeí a knihoven, konkrétně pak mobilních aplikací na bázi her. Herní aplikace jsou jedny z nejpobulárnějších mobilních aplikací vůbec, muzea a knihovny je implementují do svých prostředí za účelem otevírání nových možností získávání znalostí a vzdělávání návštěvníků.

Historický diskurz knihovnické profese (Karolína Kurečková, 2021)

Bakalářská práce zkoumá vývoj pojmu knihovnické profese a jeho změny v období let 1948 až 1989. Autorka pracuje především s citacemi dobových textů uveřejněných v knihovnických odborných časopisech *Čtenář* či *Knihovna* a analyzuje chápání obsahu pojmu knihovník a knihovna v průběhu času.

Role knihoven v období komunistické totality 1948–1989: případová studie zaměřená na Městskou knihovnu v Přerově (Michaela Kašíková, 2021)

Bakalářská práce je koncipována jako případová studie zaměřená na roli knihoven v Československé socialistické republice. Hlavním cílem práce je objasnit, jakým způsobem politické změny po 2. světové válce ovlivnily činnost Městské knihovny v Přerově, autorka analyzuje poznatky získané studiem archivních materiálů, které jsou následně komparovány s výpověďmi pamětníků.

Využití digitálních knihoven z tematického hlediska dokumentů na příkladu Moravské zemské knihovny (Lenka Večeřová, 2021)

Text pojednává o způsobu vyhodnocování digitálních knihoven z pohledu přístupů uživatelů; za tímto účelem bylo využito 26 skupin předmětových kategorií, které jsou součástí záznamů fyzických předloh digitálních objektů. Zkoumána byla data za roky 2019 a 2020 získaná z digitální knihovny a knihovního systému Aleph. V aplikační části byla vytvořena šablona umožňující další způsoby náhledů na data, než využívala výzkumná část.

JAK ROZVÍJET DROBNOU VÝZKUMNOU SPOLUPRÁCI SE STUDENTY KISK?

Máte-li podnět pro diplomovou práci, spojte se ideálně s konkrétním vyučujícím či garantem dané oblasti na katedře (<https://kisk.phil.muni.cz/o-nas>). Společně zcela jistě vymyslíte, jakým způsobem diplomovou práci či konkrétní výzkum zadat a jak by mohla spolupráce knihovny a studentů vypadat. Z dlouhodobé zkušenosti doporučujeme nabídnout studentům nejen téma, ale také odborné vedení a možnost konzultací tématu. Spolupráci si lze také vyzkoušet nejprve v menším měřítku, například ve formě praxe, stáže či terénního projektu (viz <https://jobbox.knihovna.cz>).

LADISLAVA ZBIEJCZUK SUCHÁ, PAVLÍNA MAZÁČOVÁ,
PETR ŠKYŘÍK, MICHAL ČERNÝ

| sucha@phil.muni.cz

Knihovna J. M. Hovorky ve Statnicích – Obývatel vesnice a Knihovna roku 2021

Je čtvrtek 14. 10. 2021. Sedíme v Zrcadlové kapli pražského Klementina. Každým okamžikem zde budou vyhlášeny výsledky cen Knihovna roku 2021. Nenašly jsme už místa vedle sebe, každá jsme sama se svou nervozitou a očekáváním. Někde úplně vzadu na druhém konci sálu sedí naše paní starostka. Nevíme, kdo vyhraje. Na vítězství jsme až do včerejška nepomýšlely, vždyť konkurence je obrovská a všechny ty úžasně knihovny, o kterých se dočítáme na Facebooku, si to ocenění zaslouží. Ale od včerejší večerní návštěvy fotografky z ČTK v naší knihovně jsme začaly být nervózní. Že by to něco znamenalo? Že by přece? To snad ne! Co řekneme, když zvítězíme? Neměla jsem si vzít jiné šaty?

Slavnost začala, tleskáme a fandíme upřímně všem oceněným i nominovaným knihovnám. Jméno naší knihovny stále nezaznělo, srdce stoupá do krku. A je to tady! Statnická knihovna vyhrála hlavní cenu! Pronášíme částečně připravená poděkování a na něco stejně zapomínáme.¹

Je to krásný pocit, ale zároveň tak trochu tíživý, a to doslova. Kromě desek s diplomem a dopisem o příslibu 70 000 korun pro obecní knihovnu, výšivky a růže přebíráme z rukou ministra kultury L. Zaorálka velkou krabici s dortem a nákupní tašku plnou knih, která se zařezává do ramene. Ještě, že je s námi také paní starostka a jsme na tu tíhu tři. Naštěstí nejedeme daleko. Která z nás si vezme růži?

Na začátku bylo nadšení, knihovna k dispozici a Středočeský Kramerius

Příběh statnické knihovny jsme zde začaly psát od konce, ale vše pro nás začalo z kraje roku 2017. Dozvěděly jsme se, že tehdejší knihovnice již chce v knihovně skončit a že se nám tedy otevírá příležitost knihovnu převzít. Ve vesnici

chybělo místo pro pravidelná společná setkávání a my jsme se rozhodly malou obecní knihovnu J. M. Hovorky proměnit v komunitní knihovnu, kterou společně ožíví místní děti i dospělí. Peníze na proměnu ale chyběly. Rozhodly jsme se zažádat o podporu Nadací Via v programu Živá komunita. Následovaly zhruba dva měsíce, kdy jsme se scházely po večerech, kloubily to s prací, rodinou a dětmi, jak jen to šlo, a připravovaly žádost o grant. Projekt jsme nazvaly *Obývatel vesnice*. Nejenže jsme se u toho hodně nasmály, ale také jsme se tím vlastně hodně sblížovaly. Staly se z nás kamarádky. Předtím jsme se znaly jen trochu. V podmínkách grantu bylo také zapojení komunity. Takže jsme se opravdu začaly seznamovat s lidmi, co tady žijí, a ti nám začali pomáhat a sdíleli s námi nadšení pro knihovnu v novém hávu a hodně nám pomohli.

Věděly jsme, že pokud chceme dotaci 100 000 korun získat, musíme mít velmi dobře promyšlenou koncepci. Musíme vědět, které místní lidi a jakým způsobem zapojíme. Grant jsme na jaře získaly a proměna mohla přes léto

Původní stav objektu...

Foto: archiv Knihovny J. M. Hovorky

...a nová knihovna v roce 2021

začít. Podařilo se nám zútlunít prostory knihovny, vytvořit malé dětské království a pohodlné sezení pro klidné počtení. Středočeská vědecká knihovna v Kladně nám poskytla zdarma knihovnický systém KOHA.

Vidina on-line katalogu se tak přiblížila. Zrevidovaly jsme fond a začaly plnit katalog záznamy. Začaly jsme poskytovat meziknihovní výpůjční službu, která je každým rokem využívanější. Rozšířily jsme knihovní fond o nové současné tituly, deskové hry a audioknihy.

Rozšířily jsme provozní dobu. Začaly jsme pořádat různé akce v knihovně, ale i v terénu. S obcí jsme měly tehdy uzavřené dohody o provedení práce. Staly se z nás venkovské knihovnice. Zuzana je grafička a Bára je knihovnice se zkušeností z prostředí neziskovek. Dohromady tvoříme silný tvůrčí a realizační tým. Dokážeme se podpořit, inspirujeme se, usměřňujeme se, děláme kompromisy. Vzájemně si důvěřujeme. Jsme liberální a máme rády lidi. Záleží nám na místě, kde žijeme. Myslíme si, že komunitní knihovna se těžko vede o samotě. Jsme na to dvě a všechno jde lépe.

Jistotu, že se naše pojetí knihovny ubírá správným směrem, jsme postupně nabývaly po získání ocenění *Středočeský Kramerius 2018*, který je určen pro pět nejlepších knihovníků Středočeského kraje. Tehdy jsme cenu vnímaly jako knihovnického Oscara. Nejprve to vypadalo, že si Krameria na pódiu bude moci převzít pouze jedna z nás, protože se zřejmě nepočítalo s tím, že by někde knihovnu tvořilo více lidí dohromady. Také kolonka ve formuláři neposkytovala dostatek místa pro dvě jména. Měly jsme si stříhnout o to, která z nás půjde. Nelíbilo se nám to. Nakonec vše dobře dopadlo a ocenění jsme převzaly společně. Každá jsme dostala svoji květinu a finanční odměnu 4000 korun jsme si spravedlivě rozdělily.

Politické dění v obci a knihovna

Před posledními komunálními volbami roku 2018 jsme z popudu jednoho místního sdružení, které bylo kritické vůči tehdejšímu vedení a územnímu plánu, uspořádaly v prostorách knihovny besedu s veřejností. Na tuto akci jsme pak navázaly sérií besed na témata, která tu lidi pálí, jako je místní zámek, rozpadající se ruina v úplně pátové situaci, nebo další žhavé téma, neexistující škola a školka, a další. Na základě těchto debat se dala dohromady skupina lidí, kteří měli pocit, že se s tím musí začít něco dělat a že nezbývá než se pokusit vstoupit do zastupitelstva. Do této skupiny také patříme. A zatímco náš cíl byl dostat tam jednoho, v lepším případě dva lidi z této neformální skupiny, podařilo se, že máme starostku a místostarostu. Je to takový hezký příklad toho, jakou má knihovna nejen komunitní, ale i politickou moc. Ale jinak přísně dbáme na to, aby prostředí knihovny zůstávalo neutrální. Vítáme každého, kdo přijde, stejně vlídným způsobem a knihovnu nezneužíváme k prosazování svých politických názorů.

Před komunálními volbami jsme uspořádaly předvolební debatu, které se účastnili zástupci všech kandidátek. Profesionální moderátorka dokázala udržet v sále klid a konstruktivní debatu. Knihovna poslední roky slouží také jako volební místnost a schází se zde zastupitelstvo. V září 2021 jsme přednesly na konferenci *Knihovny současnosti* příspěvek v sekci zabývající se knihovnamí v demokracii. Ocenění Knihovna roku jsme mimo jiné získaly také za zásadní ovlivnění politického dění v obci.

¹ Alespoň zde na stránkách *Čtenáře* doháníme, na co jsme zapoměly: Gratulujeme všem ostatním nominovaným a oceněným knihovnám! Nejrady bychom se hned vydaly na turné po republice a zajely se na všechna ta úžasná místa podívat, sdílet zkušenosti a porozumění a inspirovat se navzájem.

Spolupráce s obcí

V roce 2017 jsme tehdejší paní starostce představily náš velký plán proměny knihovny. Paní starostka byla k našim vizím sice spíše skeptická, ale dostaly jsme klíče a svolení pustit se do práce. Při zpětném pohledu vidíme, jaké to byly výjimečné časy, kdy jsme se nemusely nikoho na nic ptát a nápady se nám pod rukama měnily ve skutečnost. Byly jsme ale jen dobrovolnice. Obec poskytla ročně 10 000 korun na knihy a vše ostatní jsme financovaly z našeho grantu a díky zapojení dalších dobrovolnic a dobrovolníků. Na kulturní akce jsme ještě čerpaly obecní granty menšího rozsahu. Bylo však jasné, že do budoucna je takový způsob práce neudržitelný. Vzaly jsme si k ruce *Standard pro dobrou knihovnu* a vyjednaly jsme na knihy alespoň 36 000 korun ročně. Některé kulturní a vzdělávací akce se začaly postupně financovat přímo z rozpočtu obce. Začaly jsme pracovat na dohodu. Každoročně předkládáme návrh rozpočtu a plán aktivit, který prezentujeme společně s ohlednutím za aktuálním rokem na zasedání zastupitelstva.

Během roku 2021 jsme se obě staly zaměstnankyněmi (každá na poloviční úvazek) s flexibilní pracovní dobou. Nebylo to v obci zvykem, ale ukazuje se, že je to funkční model. Kromě činnosti spjaté s knihovnou se podílíme na tvorbě obecního zpravodaje, zaštiťujeme dětskou redakci, obecní Facebook, pomáháme s komunikací a PR, zpřístupňujeme kroniky obce, spolupracujeme s místní kronikářkou a pořádáme obecní příměstské tábory. V knihovně se teď rozjíždějí pravidelné kroužky. Tuto agendu máme také na starost. Musíme být stále v obraze a vědět, co se v obci děje, lidé se nás často ptají.

Máme větší úvazek, ale také závazky a odpovědnost. Vše je třeba s ohledem na chod obecního úřadu více plánovat a náš způsob práce se mění. Nadšení pro knihovnu však stále zůstává a jsme rády, že naši činnost obec podporuje a že se dokážeme dohodnout.

Přelomový rok 2021

Přestože chod knihovny byl částečně ochromen covidem, rok 2021 začal velkolepě. Rekonstrukce tzv. domečku vedle obecního úřadu byla včas dokončena a zkolaudována a v březnu 2021 mohlo začít stěhování knihovny do jejího nového

sídla. Díky dobrovolnicím a silným mužům z technických služeb obce byla knihovna během dvou dnů v zásadě přestěhována. Bylo zvláštní loučit se s tím malým obyvákem, místností v suterénu úřadu, kde jsme začínaly a kde se toho tolik událo. Chvilkový sentiment ale vytěsnil krásné nové a větší prostory, které jsou dalším krokem v rozvoji naší knihovny.

A jak to s tím domečkem vlastně bylo?

Židovský obchodník Josef Stránský vlastnil ve Statenicích smíšený obchod, který se nacházel v budově nynějšího obecního úřadu. Vedle obchodu stál domeček. Sloužil tehdy Stránským jako vejminek. Většina rodiny Stránských zahynula v koncentračních táborech a přeživší členové rodiny se do Statenic již nevrátili. Domeček byl posledních dvacet let prázdný a postupně chátral. V roce 2014 tehdejší vedení obce nechalo zpracovat projekt na tzv. kulturní domeček. Dotaci se obci podařilo získat v roce 2018. V roce 2020 byla stavba realizována. Nová knihovna, kterou navrhlo architektonické studio majo architekti, vzbudila zájem médií. Články o ní můžete najít na [archiwebu](#), [aktualne.cz](#) nebo v časopise *Propamátky*. Stavba byla také nominována na cenu Grand Prix Architektů 2021 v kategorii Rekonstrukce.

projekt: 2014
rok realizace: 2020
architekt: majo architekti, Jan Jaroš,
Martin Poláček
dodavatel: AmicaFirst
dodavatel nábytku: Vladimír Bartoň
investor: Obecní úřad Statenice
zdroje financování: IROP 2,85 mil. Kč,
zbytek z vlastních zdrojů
celkové náklady: 5,2 mil Kč

Kromě rekonstrukce domečku na novou knihovnu nechalo nové vedení obce zrekonstruovat také suterén obecního úřadu, kde je nyní prostorná kuchyň a místnost, která může sloužit jako malá jídelna. Díky tomuto novému zázemí jsme se v knihovně mohly loni konečně pustit do konání příměstského tábora, našeho dávného snu. Abychom uspokojily co nejvíce děti, uspořádaly jsme tábory rovnou dva (každý pro 15 dětí). Tábory s názvem Svět kolem nás byly zaměřeny na poznávání a umělecké ztvárnění okolní pří-

rody. Tábory se povedly, a proto v jejich pořádání budeme pokračovat i letos v létě. To už ale trochu předbíháme.

Ještě než vypukly tábory, stihly jsme uspořádat oslavu výročí knihovny. Ta se kvůli covidu o rok odložila, takže jsme v červnu slavili ne 100, ale 101 let knihovny ve Statenicích. A navíc také slavnostní otevření jejího nového sídla. Věru pořádný dar k narozeninám! Za pomoci mnoha dobrovolníků a dobrovolnic a spřízněných duší se podařilo poskládat bohatý celodenní program pro všechny: divadélko pro nejmenší, stánky s prodejem knih a benefičním občerstvením, výstava o historii knihovny, bubenický koncert s navazujícím workshopem, noční předčítání u ohně, ozobotí dílny pro děti. Obrovskému zájmu se těšily garáže pro multikáry, které se pro tento den díky virtuální realitě proměňovaly v horské dráhy, kuchyně, oceány či mrakodrapy. Zlatým hřebem vydařeného dne se stal dar našich věrných mecenášů, manželů Škopkových, kteří se rozhodli knihovně věnovat elektronické piano, aby se tady dalo muzicírovat.

Na konci roku 2020 se nás zastupitelé obce ptali, co budeme v knihovně se svými novými půlúvazky dělat. Pravděpodobně bude přeci covid a knihovna z části roku zavřená. A ani ta oslava možná nevyjde. Přislíbily jsme, že v takovém případě bychom alespoň vydaly publikaci věnovanou knihovně a její současnosti i historii. Zastupitelstvo tento záměr kvitovalo a schválilo na něj i rozpočet.

Knihovna nakonec našťěstí běžela normálním provozem, oslava proběhla, proběhly i tábory. Věděly jsme ale, že příležitost vydat o knihovně publikaci už se asi nebude opakovat. Takže jsme se na podzim pustily do intenzivní práce a padesátistránková publikace s názvem *101 let – Knihovna ve Statenicích* je na světě. Máme z ní velkou radost a věříme, že radost udělá i všem, kterým se dostane do rukou. Spolu s paní starostkou jsme jí před Vánoce obdarovali všechny, bez kterých by naše komunitní knihovna nebyla tím, čím je dnes, tedy všem dobrovolníkům, dobrovolnicím a podporovatelům a podporovatelkám knihovny. Nebylo jich málo. Asi okolo 150.

Bez zapojení dobrovolníků by to nešlo

Pomáhají nám např. s vytvářením on-line katalogu, s rozšířením otevírací doby, akcemi, foce-

ním, s dílnami, kroužky, občerstvením, květinovou výzdobou, s bojovkami a naučnými stezkami, s vedením filmového klubu, s meziknihovní výpůjční službou. Nebo darují knihy či hry, přinesou kafe, uspořádají přednášku. Vyslechnou nás, když se něco nedaří, a pochválí, když se něco podaří. Všechno se počítá. Na webu knihovny (<https://www.obyvakesnice.cz/>) věnujeme sekci PODPORA vzácné místo v hlavním menu. Pravidelně zaznamenáváme všechny podporující aktivity či dary. Upřímně si vážíme každého projevu podpory a přízně.

Víme, že to není samozřejmost. Když to rozpočet a situace dovolí, pamatujeme na naše pomáhající a spolupracující s drobnými dárky či pozornostmi. Nová publikace, to je ale něco extra a jsme moc rády, že po pěti letech fungování Obýváku vesnice dostanou lidé jako poděkování do ruky něco pěkného, kde se řada z nich bude moci najít. Až to epidemiologická situace dovolí, plánujeme společně oslavit titul Knihovna roku 2021 na malé oslavě, kterou se rozhodla uspořádat paní starostka. Moc se těšíme.

Co nás čeká v novém roce 2022?

Pevně věříme, že se nám podaří uskutečnit dvě studijní cesty do skandinávských knihoven, abychom načerpaly inspiraci. Cesty budou financované z evropského programu Erasmus+. Tento grant jsme získaly již v roce 2019, ale vlivem pandemie jsme cesty ještě neuskutečnily. Budeme pracovat na tom, aby knihovna dál dělala radost lidem ze Statenic a blízkého okolí. Přijďte se za námi podívat, budeme se na vás těšit!

**BARBORA ČERNOHORSKÁ
a ZUZANA BRYCHTOVÁ HORECKÁ**

[| knihovna@statenice.cz](mailto:knihovna@statenice.cz)

Knihovna J. M. Hovorky v číslech

(stav k 30. 11. 2021)

počet obyvatel Statenic: 1603

počet registrovaných čtenářů: 160

(z toho děti do patnácti let: 65)

velikost fondu: 3600 jednotek

roční rozpočet na nákup knih: 36 000 Kč

počet akcí pro veřejnost za rok: 60

roční rozpočet na akce knihovny: 120 000 Kč

granty: VISK 3 (49 000 Kč), Malý přemyslovský

měsíc (4800 Kč), Česká knihovna 2021 (6200 Kč)

Klub tvořivých knihovníků SKIP – desáté výročí činnosti

Klub tvořivých knihovníků SKIP (dále KTK) byl založen sice na konci roku 2010, ale svoji činnost zahájil až v následujícím roce. V současné době má klub přes 50 členek. Za dobu své činnosti má za sebou více než padesát akcí, tvořivých i charitativních, které se konaly v knihovnách po celé České republice. V posledních dvou letech akce probíhaly kvůli epidemickým omezením též online.

Dobročinná a charitativní činnost

Členky KTK a jejich knihovny organizovaly své vlastní akce nebo se účastnily větších a rozsáhlejších akcí celorepublikových. Mimo jiné si zde můžeme připomenout tyto dobročinné projekty:

— **Uplet čtverec:** charitativní projekt Knit A Square na pomoc sirotkům, opuštěným dětem a dětem s AIDS v Jižní Africe. Účastnice pletly čtverce o velikosti 20 x 20 cm z takových přízí, aby výsledkem byla hřejivá, příjemná a nekousavá příkrývka. Aby se neplatilo dovozové clo, čtverce se ve velkém množství posílaly poštou do Jižní Afriky jako „polotovary“ a teprve na místě byly ze čtverců z různých konců světa sešívány deky.

— **Nedoklubko:** tvorba oblečení (ponožek, čepiček aj.) a terapeutických pomůcek (chobotniček) pro nedonošená miminka. Maminky předčasně narozených dětí byly při odchodu z porodnice vybaveny praktickým a povzbuzujícím balíčkem.

— **Srdce pro sestry:** poděkování všem sestrám ve Fakultní nemocnici v Plzni u příležitosti Mezinárodního dne sester 12. 5. za jejich obětavost.

— **Zvířátka pro kočky:** členky KTK vytvářely zvířátka ze všech možných materiálů. Zvířátka se prodávala na různých výstavách koček. Výtěžek charitativního prodeje byl předán kočičímu útulku v Jílovém u Prahy.

— **Příspěvek Nadačnímu fondu Klíček** z knihovnických vánočních a velikonočních jarmarků konaných v Národní knihovně ČR v Praze; členky KTK věnovaly své výrobky na charitativní prodej. Současně věnovaly i část svého finančního zisku. Výtěžek byl zaslán na účet nadačního fondu.

Časopis

Z knihovnického hlediska lze snad za nejdůležitější z aktivit KTK považovat společnou tvorbu časopisu *Malý tvořivec* pro děti (nejen) v knihovnách (ve *Čtenáři* byly o něm již publikovány dva články: 2020, č. 5, s. 168–169 a 2021, č. 6, s. 219).

Další virtuální aktivity

Připomeňme **Online výstavy maskotů a knihovních skřítků** (ve *Čtenáři* byl o nich publikován samostatný článek 2020, č. 12, s. 438).

Nelze opomenout akci **Tvůrčí dílny**, kterou zahájila kolegyně Magdaléna Kupková z jihlavské knihovny. Odkazy na tvořivá videa naleznete na webu KTK. Budeme rádi, když se s nějakým svým tvořivým videem přidáte.

Tvořivé aktivity

V průběhu let činnosti KTK se již v knihovnách realizoval opravdu velký počet tvořivých aktivit, hlavně ve formě tvořivých dílen. Také tyto akce pomáhaly nalákat nové čtenáře. V posledních dvou letech knihovny bojovaly s epidemickou situací a omezováním provozu. Přesto se značná část tvořivých dílen uskutečnila. V tomto článku uvedu hlavně výběr akcí z poslední doby:

— Kurz vyšívání technikou sashiko

Kolegyně Ivana Pešková uspořádala v Městské knihovně Tábor kurz nevšední techniky vyšívání. V příjemné klubovně zúčastněné ženy vyšívaly a povídaly si o vyšívání sashiko, o používaných materiálech a vzorech. Zájemkyně o tuto techniku si mohly také prohlédnout ukázky výrobků

zdobených sashikem, různé vzorníky, nakoukly do literatury a shlédly prezentaci vzorů a nápadů na využití sashiko vyšívání.

— Podzimní recyklační tvoření

v Místní knihovně v Babičích

Naše velice aktivní kolegyně paní Ivana Bičanová pojala dílnu Podzimní recyklační tvoření jako jeden z nápadů na téma udržitelnost v Týdnu knihoven. V tomto týdnu uspořádala besedy o recyklaci a ochraně přírody pro 6. a 7. třídu ZŠ. Na závěr jako ukázkou recyklace se vyráběly ze starého použitého materiálu drobné i větší věci. Staré džiny či kousky látek nebo plechovky a krabičky má doma snad každý. Podzimní tvoření protáhla paní Bičanová až do začátku adventu, aby si děti mohly s její dopomocí vyrobit dárky na Vánoce: kapsičky, tašky, batohy, dózy na tužky či peněženky.

— Pastelkování v Městské knihovně Kyjov

Paní ředitelka Michaela Moudrá pořádala v Městské knihovně Kyjov kurzy pastelkování. Jedná se o pokračující Kurz kresby. Účastníci vyměnili tužku za pastelky a učili se barevnou kresbu. Všechny kurzy byly hned v zápětí po vyhlášení plně obsazené a měly velký ohlas.

— Kreativní dílny a dílničky

v Místní knihovně v Lužicích

Se zajímavou aktivitou pro nejmenší nás seznámila paní Petra Lorencová z Místní knihovny v Lužicích. Děti s dospělým doprovodem se od října setkávají v knihovně jednou za dva týdny. Zvykají si na kolektiv, seznamují se s prostorem knihovny a mají možnost si s maminkami vytvořit vždy nějakou drobnost – vyráběly dráčky, ježečky, krtečky, veverky aj.

S dospělými se paní Lorencová setkává při Pondělních kreativních dílnách pro dospělé. V září šili levandulové pytlíky, v říjnu vyráběli drobnosti z pedigu a v listopadu brože z filcu.

— Podzimní tvoření v Knihovně Václava Štecha Slaný, pobočka Na Dolíkách

V knihovně ve Slaném probíhá každý měsíc několik tvořivých akcí pro děti a jejich rodiče. Zde zmíním jako příklad ty, na jejichž organizaci se podílela členka KTK paní Mrvová Krejčová s lektorkou paní Jiřinkou Vnoučkovou z ateliéru JEN TAK. V říjnu byly na programu **Kamínkové hrátky**, kdy se tvořilo z kamínků, které paní lektorka nasbírala na letní dovolené u moře. V listopadu si děti vyráběly **Podzimní lucerničky**. Skleničky od přesnídavek se za použití barevných drátků a korálků, které zbyly z předešlých tvoření, měnily v krásné lucerničky. Tvořivým dílničkám přihlížela i skupina maminek a dětí, které si právě v knihovně četly.

— Složte si vánoční origami

V Dílně Ústřední Městské knihovny v Praze probíhají každoročně kurzy origami pod vedením lektorky paní Marcely Buřilové, členky KTK a České origami společnosti. Předvánoční atmosféru loni zpestřily dvě dílny, které proběhly ve dnech 6. 12. a 13. 12. 2021. Výsledkem byly překrásné vánoční dekorace.

Bilance

Pokud bych chtěla po deseti letech bilancovat a trochu se zamyslet nad smyslem KTK, bylo jasné, že činnost klubu má smysl, že klub nezahyne pro nezájem, ale naopak já v jedné osobě nemohu obsáhnout vše, co tvořivé knihovnice organizují a co stojí za propagaci jako příklad dobré praxe pro ostatní knihovny. Předsednictvo klubu bylo posíláno o dvě ochotné a velice šikovné kolegyně: Martinu Kožíšek Ouřadovou z Plzně a Magdalénu Kupkovou z Jihlavy.

Také ony se vrhly okamžitě do práce, hlavně ve virtuálním prostředí (online) s cílem dát o KTK co možná nejvíce vědět, a to jak o jednotlivých členech klubu, tak o činnostech tvořivých knihovnic v knihovnách. V současné době využíváme již tři online platformy:

— Web KTK na webu SKIP, o který se za pomoci paní Lindy Jansové starám já;

— Galerie KTK na Google, kterou zaštiťuje paní Kožíšek Ouřadová;

— Facebook KTK, který zaštiťuje paní Magdaléna Kupková.

K valně většině akcí minulých i současných existuje fotodokumentace. Díky tomu mohlo být k téměř každé z těchto akcí věnováno jedno online album v galerii na Googlu. Tato alba vytvořila kolegyně Kožíšek Ouřadová z podkladů odevšad, převážně z mého a svého archivu. Na Facebooku se čile rozjíždí skupina KTK. Kolegyně Kupková zveřejňuje pozvánky na různé tvořivé akce v knihovnách a přibývají tam příspěvky dalších kolegyně.

Vše by nemělo smysl bez ochotných kolegyně. Že jsou šikovné, výtvarné a řemeslně nadané, představuje paní Kožíšek Ouřadová na online výstavě **Deset let Klubu tvořivých knihovníků**.

Na závěr bych ráda poděkovala všem členkám KTK za přínosných deset let. Děkuji všem, které s činností klubu a zveřejňováním informací pomáhají. Děkuji i vedení SKIP za veškerou podporu.

ALENA VOLKOVÁ BALVÍNOVÁ

| balbal@seznam.cz,
předsedkyně Klubu tvořivých knihovníků

Jak se z finských knihoven stal obývací pokoj celého národa

Když půjdete do helsinské centrální knihovny Oodi, najdete mnohem víc, než byste od knihovny možná očekávali. V impozantním architektonickém skvostu ve tvaru připomínajícím vlnu se totiž skrývá nejen knihovna ve svém primárním významu, ale přímo kulturní centrum. Kromě klasických knihovnických služeb se zde nachází restaurace, kavárna, kino, dětský koutek, místnosti, které si lze zarezervovat pro studium, konferenční místnosti, nahrávací studia, herny s videohrami, dílna se šicími stroji, laminovačkami, řezačkami, tiskárnami pro normální i nadměrné formáty, 3D tiskárnami apod.

Národní knihovna
Finska

Foto: Heljä Korkala

Knihovnu Oodi lze brát za zářný příklad toho, jak významnou společenskou funkci knihovny ve Finsku plní a jak zásadní součástí finského sociálního státu jsou. Knihovny jsou ve Finsku přístupné všem, a to zdarma – na tom si Finové zakládají. Kdo se odváží navrhnout, že by měly být knihovny alespoň nějak zpoplatněné, dostane se mu leda posměchu. Knihovny mají v srdcích Finů zkrátka speciální místo. Potkáte je tam, jak pijí svou ranní kávu, hrají si s dětmi, čtou si, šijí, studují, plánují projekty, luští křížovky, zkrátka pracují i odpočívají. Jsou v knihovně jednoduše jako doma. Jak tuto významnou roli v životech Finů knihovny vlastně získaly?

¹ Suomen Kirjastonhoitajien Liitto

² Suomen Kirjastoseura

Pohled do historie

Už od počátku 20. století zaznamenávaly finské knihovny veliký rozkvět. Doposud fungovaly spíše při školách, nyní však byla snaha síť knihoven rozšířit a zřídit alespoň jednu v každé obci. Roku 1908 byl založen Svaz finských knihovníků¹, který byl o dva roky později přejmenován na Finskou knihovnickou asociaci². Knihovny byly financovány ze státních a obecních dotací (Vatanen 2001, s. 31–33, 40). Zásadní bylo zřízení první knihovny amerického typu, a to ve městě Turku. Byla to moderní knihovna přístupná všem, největší novinkou a senzací však byl její volný výběr, tedy volně přístupné police s knihami, které si čtenáři mohli sami brát. Ozývalo se mnoho skeptických hlasů, lidé se obávali, že se knihy budou krást či ničit, ale nestalo se tak a tento

typ knihoven se postupně rozšířil, což mělo za důsledek několikanásobný nárůst počtu výpůjček i čtenářů (Vatanen 2001, s. 53–57).

Už v roce 1909 se objevil návrh centrálního knihovního systému, ale trvalo mnoho let, než jej Parlament schválil, a když se tak poté, co v prosinci roku 1917 vznikla samostatná Finská republika, konečně stalo, přišla občanská válka. Projekt nebyl realizován ani po jejím skončení, jelikož měl předtím v Parlamentu velkou podporu levicových poslanců, a byl tak považován za „socialistický“ (Vatanen 2001, s. 58–60).

V roce 1928 bylo vydáno Nařízení o lidových knihovnách³. V něm byly ošetřeny úkoly Státního knihovního úřadu⁴, dotace pro knihovny a kontroly činnosti knihoven. V Nařízení bylo rovněž poprvé řečeno, že užívání knihovnických služeb je pro všechny občany zdarma (Eskola 2001, s. 78–80). Roku 1928 bylo ve Finsku 1705 knihoven, z čehož

Finská mobilní knihovna (v zemi jich funguje celkem 137), v naší praxi bibliobus

Foto: Heli Sutinen

pouze 55 bylo ve městech. Více než polovina knihoven byla v majetku měst a obcí, zbytek vlastnila různá sdružení. Téměř polovina knihoven však byla v této době také opravdu velmi malá (s méně než 200 knihami). Se státní podporou zavedenou s nařízením z roku 1928 se mezi lety 1929 a 1936 počet knihoven zdvojnásobil. Čtenářů však bylo stále poměrně málo a knihovny byly často zavřené. Státní podpora pro knihovny navíc na začátku nebyla nijak závratná, s přibývajícím lety však rychle stoupala, dokud zase na počátku 30. let kvůli ekonomické krizi neklesla. Znovu začala stoupat až ke konci 30. let (Eskola 2001, s. 74–77).

Ve druhé světové válce Finsko přišlo o kus území. Rusku spolu s ním připadlo i 349 finských knihoven. Asi 50 knihoven v Laponsku a na seve-

rovýchodě Finska bylo navíc zničeno při ústupu německých vojáků (Eskola 2001, s. 75). Po druhé světové válce se opět začalo s dotacemi pro knihovny a také se mluvílo o novém nařízení o knihovnách. To z roku 1928 bylo již zastaralé, ale válka vzniku novějšího nařízení bránila (Järvelin 2001, s. 103–104). I po jejím konci trvalo přes deset let, než byly knihovny nově právně ošetřeny.

Vliv zákona o knihovnách

Byl to právě zákon o knihovnách⁵ z roku 1961, který znamenal novou éru pro veřejné knihovny (název knihoven se změnil z lidových na veřejné⁶) a počátek sítě knihoven, jakou známe ve Finsku dnes. V zákonu o knihovnách již nebyl horní limit pro státní dotace pro knihovny, ale byla zavedena ještě přísnější kontrola využití peněz z dotací. V 60. letech započala ve Finsku velká modernizace a přicházelo mnoho vlivů ze zahraničí. Začínal se zde budovat sociální stát, jehož výsledkem je právě i enormní úspěch knihoven (Mäkinen 2001, s. 118–128).

Do poloviny 60. let překonal počet knihoven ve Finsku 4000, do konce 20. století však klesl pod 1000. Zdá se to problematické, ale opak je pravdou. Knihoven byl sice dříve ohromný počet a nacházely se snad i v nejdlehlších finských oblastech, byly ale špatně vybavené a s nekvalifikovanými knihovníky. Ke konci 60. let však vznikly mobilní knihovny, které mohly přebrat úlohu knihoven klasických. Počet zastávek mobilních knihoven mezi lety 1969 a 1981 vzrostl z 5400 na 20 000 a na konci 20. století už ve Finsku fungovalo 208 mobilních knihoven. Jejich význam pro odlehle venkovské oblasti i různá předměstí je dodnes značný (Mäkinen 2001, s. 134).

V 60. letech se Finové také konečně dočkali počátku onoho centrálního knihovního systému, po kterém volali již před získáním nezávislosti. Byly utvořeny regionální centrální knihovny (první v Joensuu roku 1962) a od roku 1981 působí Helsinská městská knihovna⁷ jako národní centrální knihovna pro veřejné knihovny (Mäkinen 2001, s. 135). Všechny veřejné knihovny jsou tedy propojené.

³ Asetus kansankirjastoista

⁴ Valtion kirjastotoimisto

⁵ Kirjastolaki

⁶ yleiset kirjastot

⁷ Helsingin kaupunginkirjasto

Regionální centrální knihovna v Joensuu

Z interiéru knihovny Oodi

Foto: Daniel Leiviska

Rozvoj ve druhé polovině 20. století

Ve druhé polovině 20. století také závratně stoupal průměrný počet knih vypůjčených ročně jednou osobou. V 60. letech se z předchozího stavu toto číslo více než zdvojnásobilo na 3,4 a neustále narůstalo – na konci 20. století vyšplhalo až na neuvěřitelných 20,2 vypůjčených knih na osobu ročně (Mäkinen 2002, s. 116). Bylo to jistě také důsledkem ekonomické krize 90. let, která sice měla na knihovny negativní dopad kvůli škrtům ve financování, ale také dopad pozitivní díky přílivu čtenářů (Mäkinen 2001, s. 145).

Knihovny byly ve 20. století významné i pro oblast výzkumu. Rozšířil se zájem o historii finských knih a začaly se provádět různé výzkumy vydávání knih a knižního trhu, ve kterých hrála zásadní roli Národní knihovna⁸. Asi nejdůležitější postavou je v této oblasti knihovník Národní knihovny Henrik Grönroos, který se věnoval výzkumu původu knih a jejich vlastnictví. Právě podle něj se jmenuje databáze vlastníků finských

knih HENRIK, která vznikla na počátku 21. století (Laine 2013, s. 237–239). Dvacáté století, hlavně jeho druhá polovina, bylo skutečně obdobím ohromného rozkvětu knihoven a knihovnických služeb ve všech ohledech.

Dnes jsou knihovny právem jedním z finských klenotů. Nový zákon o veřejných knihovnách⁹, který nabyl účinnosti v roce 2017, kromě jiného rozšířil škálu akcí, které je knihovna povinna pořádat, a služeb, které má poskytovat (OKM 2021). Podle statistik v minulém roce fungovalo ve Finsku 731 veřejných knihoven a 137 knihoven mobilních a uskutečnilo se přes 70 milionů výpůjček. V knihovnách se také konalo téměř 27 000 kulturních událostí. Počet pořádaných akcí byl samozřejmě ovlivněn globální pandemií, v roce 2019 jich proběhlo přes 55 000 (Kirjastot.fi 2021). Někteří Finové vtipkují, že se knihovny staly obývacím pokojem pro celý národ. A pokud nějakou knihovnu ve Finsku navštívíte, nemůžete než souhlasit.

JANA STUPAVSKÁ | stupavska.jana@seznam.cz

⁸ Kansalliskirjasto

⁹ Lakki yleisistä kirjastoista

ZDROJE:

- ESKOLA, Eija. Finnish Public Libraries between the World Wars. In: MÄKINEN, Ilkka. *Finnish Public Libraries in the 20th Century*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 2001. ISBN 951-44-5481-2
- JÄRVELIN, Ilmi. 1950s: the Decade of Wait or the Decade of Progress after All. In: MÄKINEN, Ilkka. *Finnish Public Libraries in the 20th Century*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 2001. ISBN 951-44-5481-2
- LAINE, Tuija. Book history in Finland from the 18th century until today. *Knygotyra*. Vilnius: Vilniaus Universitetas, 2013, 60, 235–244. ISSN 2345-0053
- Legislation: Acts and Decrees Concerning Libraries. *Opetus- ja kulttuuriministeriö – OKM* [online]. [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://okm.fi/en/legislation-libraries>
- MÄKINEN, Ilkka. The Golden Age of Finnish Public Libraries: Institutional, Structural and Ideological Background since the 1960's. In: MÄKINEN, Ilkka. *Finnish Public Libraries in the 20th Century*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 2001. ISBN 951-44-5481-2
- Suomen yleisten kirjastojen tilastot. *Kirjastot.fi* [online]. [cit. 2021-12-16]. Dostupné z: <https://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=2%2C536%2C630%2C634%2C654&years=2020&stats=1%2C33%2C100%2C101%2C104%2C107%2C108%2C109%2C110%2C111%2C112%2C115%2C183#results>
- VATANEN, Pirjo. From the Society of Estates to a Society of Citizens: Finnish Public Libraries Become American. In: MÄKINEN, Ilkka. *Finnish Public Libraries in the 20th Century*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino, 2001. ISBN 951-44-5481-2

Informační vzdělávání

Mé zkušenosti s informačním vzděláváním

Vždy mě bavilo pracovat s lidmi. Po maturitě jsem se spíš náhodou ocitla knihovně. Pracovala jsem s knihami, rozšířilo to moje obzory, ale pořád jsem chtěla něco trochu jiného. Během střední školy jsem pracovala jako průvodkyně na hradě, což mě velice bavilo. Něco lidem sdělovat, odpovídat na otázky, sdílet situace. Velký zlom nastal, když jsem se díky cestám osudu ocitla v Kladně a nastoupila do Středočeské vědecké knihovny do oddělení služeb.

Začátky

Na exkurzi do knihovny přicházeli především studenti středních škol, proto jsem chtěla aktivity rozšířit hlavně o žáky druhého stupně základních škol. Jako člověk bez praxe jsem se účastnila několika seminářů, které mě naprosto nadchly. *To by mohla být moje cesta!* zaznělo mi v hlavě. Ale kde začít? Téma? Koho do týmu? Forma? Co přesně dětem nabídnout? Nakonec jsem propojila poznatky ze seminářů, knih, města, ze života... a tak nějak od sebe samé. Vzniklo něco mezi besedou, exkurzí a lekcí informačního vzdělávání (knihovníkům zřejmě netřeba vysvětlovat). Brala jsem knihovníka jako průvodce a žáky jako skupinu aktivně se zapojující do programu. Chtěla jsem, aby při odchodu z knihovny nezaznělo: *To byla teda nuda*.

Problémem pro mě zpočátku bylo mluvit před větším počtem lidí. Dodnes si pamatuji pocity, které se vážou k mé první prezentaci: velká nervozita a představa, že ze sebe nevydám ani slovo...

Výzvou byla žádost kolegy napsat o informačním vzděláváním článek do časopisu *Čtenář*, který vydává naše knihovna. Budu psát o lekcích informačního vzdělávání. Pomínu teorii (druhy gramotnosti). Tomu se, myslím, věnovalo už mnoho zasvěcenějších kolegů. Snad jen sdělím, že se téma lekcí snažím propojovat se vzdělávacími programy a pracuji částečně s programem *Čtením a psaním ke kritickému myšlení* a jeho metodami. Rozhodla jsem se, že budu psát o svých

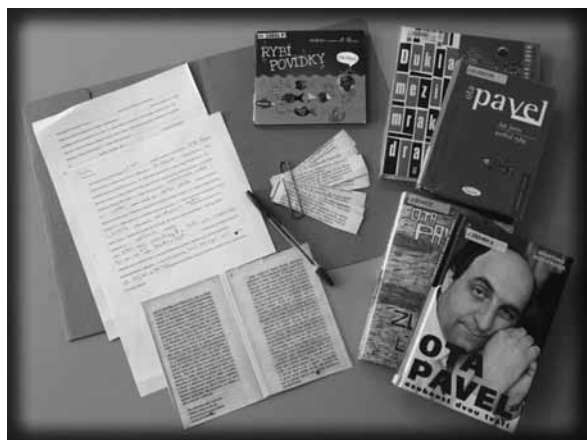
zkušenostech, a ráda bych zde přiblížila průběh dvou lekcí z naší nabídky.

Seznámení s knihovnou

Program je určený pro studenty, kteří jsou v knihovně poprvé. Po úvodním brainstormingu na téma knihovna nabídneme prezentaci, která má za úkol seznámit budoucí čtenáře s historií, službami knihovny a též jim sdělit, že slovo vědecká neznamená knihovna jen pro „vědce“. Přednáška je proložena otázkami k publiku, posléze se na projekci objeví odpověď s vysvětlením. Po skončení prezentace se žáci rozdělí do skupin; na tabletu či mobilním telefonu se připojí k aplikaci Kahoot. Tato hra je systém otázek a odpovědí, v tomto případě těch, které zazněly v průběhu prezentace. Děti velice baví, ožijí u ní a ani nezpovozují, že se vlastně učí. A nikdo jim nezakazuje mobilní telefon!

Další složkou programu je práce s elektronickým katalogem v automatizovaném systému Advanced Rapid Library. Po obecném úvodu (ze kterých databází se katalog skládá, jaké jsou možnosti vyhledávání) následují úkoly. Studenti si podle svého zájmu či oboru, který studují, vyzkouší nalézt konkrétní dokument podle daných kritérií. Naučí se, jak vytvořit žádanku.

Poté přichází na řadu exkurze po prostorách knihovny včetně skladů. Zde je velice zábavné a poučné pozorovat, jak se tu líbí žákům nejrůznějšího věku. Otočné regály je přímo fascinují a poznámky typu: *Připadám si jako na kapitánském můstku* nejsou výjimkou. Na závěr setkání mají žáci možnost sdělit, jak se jim lekce líbila a co si zapamatovali.

Regionální autor Ota Pavel

Při tvorbě tohoto programu jsem chtěla propojit místo s osobností, Kladno a okolí je spjato s tímto známým spisovatelem. Na začátku v rámci evokační fáze žáci ve skupinkách skládají rozstříhané texty z autorových povídek. Je zvláštní, že každá skupina má vždy svůj styl práce i způsob kladení lístečků vedle sebe. Posléze žáci obdrží pracovní listy a každý sám má za úkol doplnit údaje o autorově životě a tvorbě. K dispozici mají internet, slovníky z příruční knihovny a předpřipravené knihy z fondu knihovny. Jako reflexe se nám v této lekci osvědčil takzvaný Alpha box. Ke každému písmenu abecedy žáci napíší, co se o tématu dozvěděli. Nejdříve se jim většinou nechce ze židli, ale postupně se flipchart začíná „lepítkovými lístečky“ plnit. Většinou se snažíme využít celou abecedu. Milé bylo, že

z jedné skupinky vystoupila dívka s tím, že je Ota Pavel její přímý příbuzný...

Shrnutí

Na závěr bych ráda shrnula pár poznatků a postřehů. Sepíši klíčová slova, která jsou, myslím, při strukturování lekcí důležitá. A jsou to tato: komunikace, spolupráce, interakce, zpětná vazba. Pochopila jsem, že je velmi důležitá první realizace lekce, kde se projeví její slabiny i přednosti. Zjistíme, nakolik vyhovuje časová dotace, uvidíme, zda byla úroveň úkolů a aktivit zvolena vhodným způsobem. Bude nám jasné, co příště vypíchnout a zdůraznit a co případně třeba vůbec nepoužít.

Mě zpravidla vždy moc zaujme, jak moc se liší stejně staří žáci třeba několika tříd stejné školy. A nebývá to vždy osobností vyučujícího. Role učitele je proměnná také v rámci lekce – od těch, kteří jsou rádi, že je s dětmi někdo jiný, až po ty, co se aktivně zapojují do programu. Domnívám se, že by bylo dobré si předem kompetence domluvat. Velký potenciál vidím právě v té vzájemné spolupráci. Další oblastí jsou samotní žáci. Myslím si, že ocení, když chvíli nejsou ve škole, že na ně mluví někdo jiný, a většinou zjistí, že by jim knihovna mohla splnit přání – viz přímé otázky během exkurze: *Máte tady tu a tu knihu? Máte? Tak to je skvělý!*

Snažím se mluvit jejich jazykem, ne samozřejmě za každou cenu. Žáci také velice oceňují, když se o ně zajímáte: *Jak se máte? Těšili jste se do knihovny?* Když se na konci zeptám, zda už někdo přemýšlí o přihlášení do knihovny, a zvedne se pět rukou, tak to považuji za bezvadný výsledek. Ti ostatní se přece můžou rozmyslet později...

Vím, že se o mladé generaci mnohdy stereotypně říká, že nečte, nic ji nezajímá a je „líná“. Setkala jsem se i s takovými, ale většinou mám zkušenost opačnou, přicházím do kontaktu s lidmi vnímavými a zvědavými. Doufám, že kolegové knihovníci mají podobné zkušenosti a práce se studenty je pro ně inspirací.

Text a foto **HANA MIKULENKOVÁ**
| mikulenkova@svkkl.cz

Děckaři děckařům

V prvním čísle letošního roku jsme přinesli úvodní část přílohy, která přináší pomůcky pro práci knihoven s dětmi. V tomto čísle míří na věkovou kategorii tří až šestiletých dětí. Kromě výběru vhodné literatury a nabídky pomůcek a her zde najdete i návod na tvorbu jednoduchého „kornoutkového“ loutkového divadla, tedy scény a loutek. V knihovnách můžete využít vlastních či přejetých výtvarných návrhů nebo konkrétního návrhu, který pro Čtenáře vytvořila a pro vás zpřístupnila knihovnice Knihovny města Hradce Králové Markéta Dubnová. Rodiče můžete naučit takové divadélko s dětmi tvořit doma. Děti mohou „představení“ nejen sledovat, ale mohou se podílet i na lepení scény a loutek, vybarvování černobílých základů kreseb apod. Ideální aktivita nejen pro účastníky projektu *S knížkou do života (Bookstart)*

ZH

Pomůcky a hry

Nášlapné kameny

Doporučený věk: 2+

Sestava tří velkých a tří menších kamenů umožňuje dětem překonávat překážky jako v přírodě. Kameny jsou ze spodní části opatřeny protiskluzovým povrchem. Chůze a skákaní po kamenech zlepšuje koordinaci, rovnováhu a prostorovou orientaci dětí.

Výrobce: Gonge, Dodavatel: www.rehabilitace-sport.cz

Plastové kužely – sada

Doporučený věk: 3+

Kužely jsou opatřeny drážkami pro osazení kruhů a třemi dírkami pro vodorovné upevnění tyčí. Určeno pro pohybové aktivity, zlepšuje koordinaci, rovnováhu a prostorovou orientaci.

Dodavatel: www.nomiland.cz

Magnetická divadla

Doporučený věk: 3+ / Přibližná doba hraní: 10 min.

Zábavná hra rozvíjející fantazii, schopnost vyjadřování a jemnou motoriku. K dispozici např. Červená Karkulka, Sněhurka, Krtek, Hrad.

Obsah balení: 2 dřevěné podstavce, oboustranné kulisy z tvrdého papíru, 2 vodící hůlky a 5 figurek.

Výrobce a dodavatel: Detoa (www.detoa.cz)

Balanční velryba

Doporučený věk: 3+ / Počet hráčů: 1–2 / Přibližná doba hraní: 10 min.

Didaktická hra rozvíjí jemnou motoriku, logické myšlení, trpělivost a soustředění.

Další obdobně: Balanční krokodýl (pro věk 5+), Balanční kočka, Balanční Noemova archa

Výrobce: Vilac, Legler

Dodavatel: např. Agátin svět, Alza, Megaknihy aj.

Grabolo junior

Doporučený věk: 4+ / Počet hráčů: 2–6 / Přibližná doba hraní: 20 min.

Postřehová hra procvičující rychlou reakci a paměť.

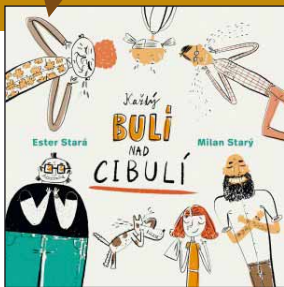
Výrobce: Granna

Dodavatel: např. Maxíkovy hračky (www.maxikovy-hracky.cz)

TOP 6 – výběr knížek pro děti 3–6 roků

(projekt Bookstart)

STARÁ, Ester *Každý bulí nad cibulí*

1. vyd. Praha: Paseka, 2017. ISBN 978-80-7432-791-9

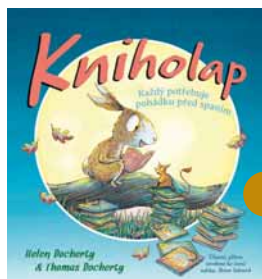
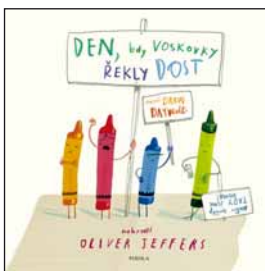
Vtipné, chytré a skvěle pointované básně. Na čtenáře čekají verše halloweenské, pirátské, ba dokonce palačinkové.

DAYWALT, Drew *Den, kdy voskovky řekly dost*

1. vyd. Praha: Euromedia, 2018. Pikola.

ISBN 978-80-7549-901-1

I voskovky se mohou rozzlobit. Tak moc, že začnou psát dopisy svému majiteli Toníkovi. Prostě už nehodlají mlčet!

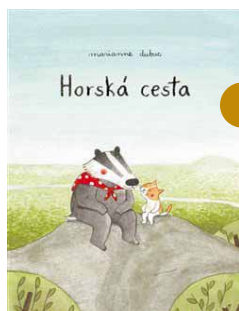

DOCHERTY, Helen *Kniholap*

Praha: Dobrovský, 2019. Drobek.

ISBN 978-80-7585-667-8

V městečku Doupata uprostřed lesa se začnou všem zvířátkům tajemně ztrácet knihy. Nebojácná králice Eliška se rozhodne přijít celé záhadě na kloub. Kdo je tajemný tvoreček jménem Kniholap a proč vůbec krade knížky?

DUBUC, Marianne *Horská cesta*

1. vyd. Praha: Labyrint – Raketa, 2019. ISBN 978-80-86803-55-5

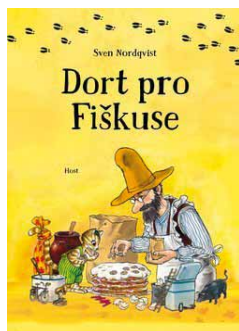
Paní Jezevcová každou neděli vystoupá na vrcholek Cukrové homole. Během cesty sbírá houby, zdraví své přátele a dělí se s nimi o zážitky. Jednoho dne potká malého kocourka. Lulu se k ní chce přidat, ale ještě netuší, že kromě krásného výhledu, který na něho čeká na konci cesty, se naučí znát přírodu, pomáhat potřebným a také naslouchat své intuici.

WECHTEROWICZ, Przemysław *Nerozluční přátelé*

1. vyd. Brno: Host, 2019. ISBN 978-80-7577-822-2

U kořenů dubu bydlí králíčí rodinka a vysoko v koruně hnízdí sovy. V obou rodinách se narodilo mládětko.

Málokdy se však potkají. Když je slunečný den a Králíček běhá po louce, Sovička tvrdě spí. A když Sovička v odlesku měsíce roztáhne křídla, Králíček usíná. Jenže rodiče jim o tom druhém tolik vyprávějí, až se oba zatouží poznat.

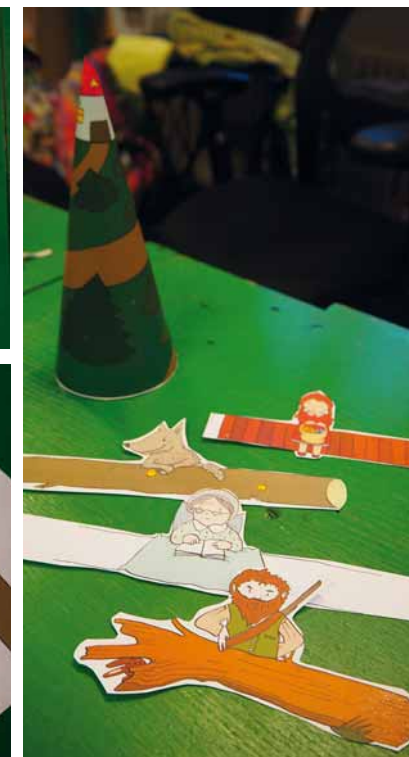
NORDQVIST, Sven *Dort pro Fiškuse*

1. vyd. Brno: Host, 2020. ISBN 978-80-275-0131-1

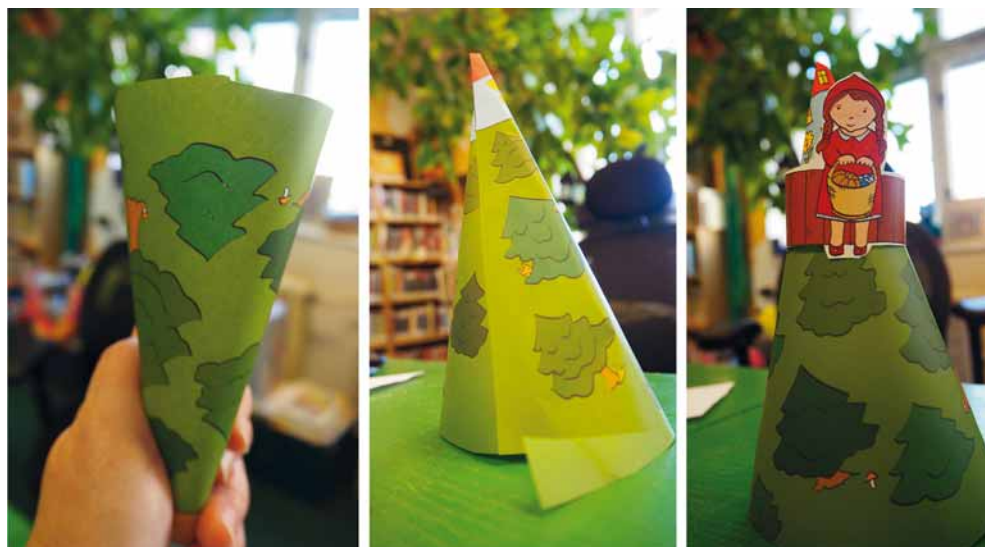
Spolu s Pettsonem budeme péct palačinkový dort Fiškusovi k narozeninám. Přesněji řečeno k jednomu z jeho letošních narozenin. Kocourek totiž slaví třikrát do roka. Proč? Protože je to legrace.

Fotonávod k výrobě minidivadélka

Postavičky vystřihněte i s proučkem pozadí (stromem, plotem, peřinou) a slepte do kroužku, funguje lepení izolepou i lepidlem v tyčince. Doporučuji udělat každý kroužek jinak dlouhý, aby na kornoutku/kužilku s kulísou byly loutky nad sebou. Můžete si pohrát s tím, že vlk bude větší než babička, a když ji spolkně, tak ji schová.

Z domečku v lese udělejte kornoutek, slepte, spodní okraj odstříhnete podle potřeby, aby les stál a nehoupal se.

Pokud pracujete s černobílou verzí, před lepením vybarvěte.

Detail spolknuté babičky.

Autorka (text a foto):

MARKÉTA DUBNOVÁ | MarketaDubnova@seznam.cz

Školní knihovny

Školní knihovna Ágéečka v Kroměříži se představuje

Ráda bych vám představila naši Školní knihovnu Arcibiskupského gymnázia v Kroměříži (AG) neboli Ágéečka. Když v roce 1991 znovuobnovilo svou činnost, snažilo se vedení školy i o znovuobnovení profesorské a žákovské knihovny. Knihovna se začala budovat asi od roku 1994.

Budování knihovny

O budování fondu a knihovny jako informačního centra se zasloužila knihovnice Yveta Gajová, která již v roce 1998 usilovala o zakoupení automatizovaného knihovního systému Clavius. Zpočátku se fond vytvářel díky dárcům, ale samozřejmě i vedení školy uvolnilo finance na nákup knih a podniklo další nezbytné kroky, například vyčlenilo třetí největší místnost (po aule a tělocvičně) k vytvoření knihovny. V roce 2002 byla zaregistrována školní knihovna na Ministerstvu kultury jako veřejná knihovna, nabízející informační služby nejen studentům a zaměstnancům, ale i široké veřejnosti.

Pokud knihovna „žije“, tak se dále rozvíjí. A reaguje na potřeby svých uživatelů a celkově společnosti. Naše knihovna se snaží zapojit do života školy a podpořit rozvoj studentů, vzdělávání pedagogů a zároveň vytvořit příjemné místo k relaxaci. V knihovně byly mohutné dřevěné regály, které dýchaly historií této budovy AG, a přemýšlelo se o jejich restaurování. Neviděla jsem to však jako cestu knihovny, která má být co nejvíce přístupná či příjemná pro mladé lidi a děti. A představte si, v současné době se mi jako knihovnici AG splnil sen – můžu pracovat v úplně nově vybavené knihovně.

Díky podpoře ředitele AG a zřizovatele Arcibiskupství olomouckého máme novou knihovnu se dvěma sklady, včetně veškerého interiérového vybavení. Návrh zpracoval architekt Petr Shromáždil. Knihovna se navíc rozšířila o multifunkční místnost, která se hojně využívá studenty, když se chtějí učit, číst si, nebo naopak když se

Foto: Jana Dvořáková

chtějí bavit či něco hrát; slouží ale i k různým konzultacím, doučováním. Využívá se v projektu *Doprovázení* – k výchovně vzdělávacím programům pro děti a mládež.

Díky dotaci Ministerstva kultury jsme loni vybavili knihovnu šesti novými osobními počítači a audiovizuální technikou. Fond dětské literatury jsme začali budovat teprve nedávno, zejména díky podpoře projektu *Česká knihovna*.

Uživatelé a činnost

Ale co by to bylo za knihovnu, kdyby měla pěkné vybavení, ale neměla uživatele! AG vzdělává a připravuje do života cca 500 studentů. Studenti a další zaregistrovaní uživatelé knihovnu využívají při výběru četby, při práci na osobních počítačích či úkolech, ke studiu a k relaxaci.

V knihovně je školské zařízení pro zájmové vzdělávání, tzv. Školní klub při AG, jedná se tedy o mimoškolní aktivity, určené zejména dětem a mládeži cca od čtvrté do deváté třídy. Služeb

Z činnosti Školního klubu při knihovně, určeného zejména pro mimoškolní aktivity žáků 4.–9. tříd

Knihovny také využívají děti a učitelé církevní základní školy v Kroměříži, která sídlí ve stejné budově jako knihovna. Děti zde jednorázově či na pokračování plní různé úkoly, skládají a řeší různé kvízy, které pro ně připravujeme. Dále nás navštěvují děti v rámci výchovně vzdělávacích programů, které jsou většinou zacíleny k podpoře čtenářství a rozvoji dalších klíčových kompetencí.

V loňském školním roce to byly infomační lekce typu seznámení s knihovnou, vyhledávání v katalogu, vyhledávání doporučené literatury apod. Pro malé čtenáře jsem připravila lekce, po kterých půjčují knihu a podporují paní učitelky, aby s knihou mohly dále pracovat a rozvíjet dané téma. Využila jsem tituly jako *Třídilka*, *Proč má*

Eda spousta času a dospělí ne, *Myšák Lindbergh*, *Děti prerie*.

Pro druhý stupeň základní školy a naše studenty do 15 let v knihovně proběhly dílny čtení na téma *Báje a pověsti*, *Komiksy*, *Knihy ze čtení pomáhá*; dále jsem realizovala výchovně vzdělávací programy *Holocaust v literatuře*, *Pohádky v literatuře a filmu*, *Pavel Čech a jeho knihy*.

Momentálně nám studenti ve výtvarné výchově tvoří návrhy na naše dva biblioboxy. Jsou to návrhy vskutku originální a nebude jednoduché vybrat. Plánujeme, že studenty či zaměstnance zapojíme do losování. Osobně mám radost z iniciativy učitelů českého jazyka, zde se snažíme o rozvoj čtenářství i prostřednictvím společných programů. Myslím si, že má knihovna školy co nabídnout.

Některé akce nabízíme široké veřejnosti. Loni jsme se zapojili do *Noci literatury*, proběhly zde tři zajímavé přednášky. Posluchačů bylo sice porskrovnu, ale to nic neubralo na jejich kvalitě. Více se můžete podívat i na naše stránky *Aktivity ve školní knihovně* (agkm.cz).

Naším specifikem je poměrně rozsáhlý fond duchovní a filozofické literatury. Nabídlí jsme ho farnosti a půjčujeme zde jednou měsíčně knihy a cédéčka. Práce je to pestrá, baví nás. Pracujeme zde dvě knihovnice a pořád se máme co učit a vymýšlet dál. Budete-li mít cestu do Kroměříže, přijďte se za námi podívat.

JANA DVOŘÁKOVÁ | dvorakova.j@agkm.cz

I N Z E R C E

Pozvánka na 18. ročník konference

Současnost literatury pro děti a mládež 2022

Místo konání:

Krajská vědecká knihovna v Liberci v náhradním termínu **23.–24. 3. 2022**.

Tento ročník bude věnován poezii pro menší i větší a bude se opět skládat z odborných přednášek k tématu a z praktických workshopů.

Další informace a možnost přihlášení naleznete na www.kvkl.cz/konference.

Napsali jste nám

Depozitář pro třetí tisíciletí? Ano.

K článku: ONDRÁŠEK, Tomáš. Doufejme, že se knihovny budou rozvíjet: rozhovor s architektkou Pavlou Olšákovou. *Čtenář*, 2021, **73**, č. 12, s. 462–464.

Potěšilo mě, že prosincový *Čtenář* věnoval velký prostor novostavbě depozitáře Středočeské vědecké knihovny v Kladně. Můj článek *Tak to začalo...* připomněl, co stavbě předcházelo, článek současného ředitele SVK v Kladně Tomáše Ondráška popsal mimo jiné průběh výstavby a stěhování fondu a následný rozhovor s architektkou Pavlou Olšákovou se věnoval projektové přípravě. A právě k tomu bych se rád vrátil několika upřesňujícími poznámkami.

V reakci na otázku ohledně ochrany fondu mě paní architektka označila za *vizionáře*, který *chtěl postavit depozitář pro třetí tisíciletí, možná něco jako muzeum*. K tomu je potřeba říci, že depozitář se stavěl s příspěvím z prostředků z dotačního programu zaměřeného na ochranu kulturního dědictví, těžko si tedy představit, že by byl stavěn jinak než jako moderní sklad zajišťující optimální podmínky pro uložení fondu. Naše požadavky vycházely z platných norem užívaných v knihovnách a také z praktických zkušeností, na které jsme se ptali kolegů v Národní knihovně ČR nebo v jiných krajských knihovnách. Během projektové přípravy proběhly desítky složitých jednání s řadou odborníků na jednotlivé profese. Paní architektka se věnovala hlavně architektonickému řešení a dispozičnímu uspořádání prostoru, vnímala tedy dům spíš jako celek, možná i proto jí připadaly některé požadavky na technické či technologické vybavení „nadsazené“. Z našeho pohledu tam však nic nadstandardního nebylo, ani se nezdálo, že by něco z požadavků zaskočilo projektanty řešící dílčí, technické části stavby.

Proč nemohly být na střeše solární panely? V rozhovoru na tuto otázku odpověď neznala. Stručné vysvětlení je takové, že v době přípravy projektu nesměly celkové plánované náklady přesáhnout maximální částku schváleného projektového záměru, která vycházela z finančního

limitu daného podmínkami dotačního programu. Snažili jsme se finanční prostředky využít tak, aby došlo k maximálnímu zastavění pozemku, jak to umožňoval územní plán, aby byl objekt i na problematickém podloží bezpečný z hlediska statiky (včetně možnosti dostavby dalšího podlaží skladu v budoucnu) a aby byly splněny podmínky pro kvalitní uložení fondu, jak bylo zmíněno výše. Nic navíc už se do omezeného rozpočtu tehdy nevešlo. A co se týče obavy z *obrovských provozních nákladů za energie*, která je v rozhovoru také zmíněna? Snahou byla samozřejmě i hospodárnost budoucího provozu, tomu odpovídá skladba obvodového pláště s masivní tepelnou izolací – v technické zprávě k projektové dokumentaci se uvádí, že se jedná o budovu s *téměř nulovou spotřebou energie ve smyslu vyhlášky 78/2013 Sb.*

K poslední otázce, které bych se zde chtěl dotknout, také mohla paní architektka Olšáková najít jen těžko relevantní odpověď. Jedná se o to, proč není v depozitáři studovna, proč není přístupný veřejnosti. V knihovnickém časopise by ale právě na toto neměla odpověď chybět. Příprava stavby depozitáře vycházela z tehdejší koncepce rozvoje Středočeské vědecké knihovny. A jednou z jejích hlavních myšlenek bylo, že služby pro uživatele, včetně studoven nebo volného výběru, budou soustředěny do stávající historické, památkově chráněné budovy a péče o fond do blízkého depozitáře. Proto je do depozitáře umístěno digitalizační pracoviště a knihařská dílna a proto se také v koncepci počítalo s další revitalizací historické budovy. Nicméně i v projektu depozitáře je navržena víceúčelová místnost, kterou je možné v případě potřeby využít pro studium dokumentů. Znamenalo by to ovšem zajištění službou, tedy mzdové náklady, kterým jsme se chtěli spíše vyhnout.

JIRÍ MIKA | jirmika@gmail.com

Karvinská knihovna slaví 10 let v novém

Ve čtvrtek 11. 11. 2021 oslavila karvinská knihovna významné výročí, již 10 let nabízí služby a realizuje kulturní a vzdělávací akce ve zrekonstruované ústřední budově v Karviné-Mizerově.

Vize a sny

Vize a sen postavit moderní budovu knihovny byly už od 60. let, na projektu se začalo pracovat v roce 2006, sen se splnil v roce 2011, kdy byla knihovna slavnostně otevřena pro veřejnost. Díky velké podpoře vedení města, které stálo za myšlenkou vzniku nové moderní budovy karvinské knihovny. Velký podíl na realizaci měla také tehdejší paní ředitelka Halina Molinová, díky které se podařilo sen zrealizovat.

V pátek 11. 11. 2011 v 11.00 hodin se mohli do nové budovy knihovny podívat první čtenáři a návštěvníci. Předtím se knihovníci zabydleli v nových půjčovnách a kancelářích, zprovoznili počítače a selfchecky. Jejich rukama prošlo více než 60 000 knih, časopisů, audioknih a deskových her, které přestěhovali a opatřili RFID čipy.

Díky spolupráci projektantů a knihovníků a za podpory vedení města vznikly nové bezbariérové prostory, umožňující značně rozšířit nabídku o další služby. Realizací projektu došlo k rozšíření prostor pro veřejnost a také zázemí pro knihovníky. Návštěvníci karvinské knihovny tak mají k dispozici v jedné budově oddělení pro děti a mládež s dětským rájem, oddělení pro dospělé s beletrií i naučnou literaturu, studovnu, čítárnu, multimediální učebnu, víceúčelový sál a literární salón s kavárnou a letní terasou.

Knihovna oceňovaná

Že se rekonstrukce povedla, dokazují i ocenění, které zrekonstruovaná ústřední budova karvinské knihovny získala. V soutěži Stavba Moravskoslezského kraje 2011 zvítězila v kategorii Stavby občanské vybavenosti – rekonstrukce.

Foto: Marek Běhan

Součástí oslav bylo i LiStOVání s knihou Soběstačný od autorky Zuzany Dostálové v podání herců Markéty Lánské a Jiřího Resslerera (11. 11. 2021)

Dalším oceněním byla cena Ministerstva kultury v soutěži Knihovna roku 2011, kde knihovna získala zvláštní ocenění a diplom v kategorii Informační počin v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb za přestavbu ústřední budovy knihovny na společensko-kulturní centrum, jehož služby přesahují klasické pojetí veřejné knihovny.

V roce 2012 zvítězila knihovna v soutěži Nejkačka v konkurenci patnácti projektů, kdy veřejnost hlasovala na sociálních sítích o nejzajímavější projekt podpořený z ROP.

V roce 2019 karvinská knihovna bodovala v soutěži Náš evropský projekt, ve kterém projekty měst a obcí kofinancované evropskými fondy bojovaly o přízeň občanů. Získala zvláštní ocenění za nejvyšší počet lajků (1976).

Již 10 let v novém

Karvinská knihovna od roku 2011 rozšířila a stále rozšiřuje nabídku poskytovaných služeb pro ši-

rokou veřejnost. Od roku 2011 poskytujeme domácí službu do domu, v dětském oddělení je k dispozici XBOX. Spolupracujeme se SONS a realizujeme filmová představení pro slabozraké a nevidomé (filmy jsou opatřeny audiopopisem), půjčujeme audioknihy a knihy v Braillově písmu a nabízíme přístup k FriendlyVox (ozvučený portál pro nevidomé) a barevné stolní kamerové lupy. Čtenáři mají možnost si vypůjčit čtečky i e-knihy, deskové hry a didaktické pomůcky. Připravujeme kreativní setkávání pro děti s hendikepem. Nabízíme přístup do digitální knihovny Kramerius, kde jsou k dispozici digitalizované knihy z chráněného fondu karvinské knihovny, a také do Národní digitální knihovny. Rodičům a široké veřejnosti nabízíme obalování atypických formátů učebnic a knih. Poslední novinkou je možnost registrace do knihovny a platby online a také možnost bezkontaktní platby v knihovně.

V roce 2021 knihovna vydala *Komiks o Karviné*, který se těší velké popularitě mezi dětmi i dospělými. Vyzkoušeli jsme si také online přenosy z knihovny – setkání s osobnostmi, vernisáže, knižní novinky nebo kreativní tvoření pro děti. Vše je stále dostupné na Youtube kanále karvinské knihovny (https://www.youtube.com/channel/UCnWH3uhYbBCmB_xQdittV2Q).

A co dál

Budeme moc rádi, když bude karvinská knihovna i nadále vnímána jako příjemné a pohodové kulturní místo ve městě Karviná, kam chodí návštěvníci rádi. Chceme nadále spolupracovat se školami a ostatními organizacemi ve městě na kulturních i vzdělávacích aktivitách pro veřejnost. Budeme návštěvníkům a uživatelům nadále nabízet kvalitní knihovní fond a příjemný prostor pro trávení volného času.

MARKÉTA KUKRECHTOVÁ

marketa.kukrechtova@rkka.cz

Inspirace

Za co může Bookstart

Do projektu *Bookstart – S knížkou do života* se naše knihovna v Hradištku zapojila v lednu 2019. V koronavirovém mezidobí jsme klub „pidičtenářů“ otevírali podle situace, ale vždy se ukázalo, jak dětem i jejich maminkám chybí sociální kontakt. Nejistá setkání jednou za měsíc se ukázala jako nedostačující, a tak jsme na přání maminek otevřeli ještě „pidihernu“.

Po letních prázdninách jsme se zase všichni začali scházet. A protože jsem zároveň členkou obecního zastupitelstva, bylo pro mě zajímavé slyšet, o čem si maminky povídají a co je na životě v naší obci trápí. Absence dětských hřišť, mateřského centra nebo kroužků pro nejmenší děti způsobila, že se nově přistěhované rodiny ocitly v jakési izolaci bez možnosti navázat nové přátelské vazby. Setkání v knihovně tak bylo ojedinělou a velmi vítanou příležitostí. Vzpomněla jsem si na své roky strávené na mateřské dovolené, které jsem využila pro obnovu hradištské knihovny. Moc mi pomáhalo, že jsem v období péče o děti

mohla věnovat energii ještě něčemu jinému, co mělo velkou pozitivní odezvu. Prostor knihovny jsem i já využila pro seznámení s novými lidmi a navázání přátelských vztahů.

Maminky, které se v knihovně scházejí, mají chuť a elán změnit stav v obci, který není pro rodiny s malými dětmi právě příznivý. Snažila jsem se jim být nápomocná při shánění vhodných prostor, finančních prostředků i kontaktů na možné spolupracovníky. Zapojila jsem je do mnoha aktivit v knihovně i v obci, zorganizovaly jsme řadu akcí, podílely se na přípravě dětského dne i akci Uklidme Česko. Díky nim máme od jara v knihovně seminářovnu a spoustu nových čtenářů, které tato iniciativa do knihovny přilákala.

Na jaře 2021 jsem se stala hrdou kmotrou nově založeného Rodinného centra HraDítka a knihovna je od té doby místem setkávání jeho členek, než se centrum přemístí do vlastních pronajatých prostor. Co všechno by se nestalo nebýt *Bookstartu*?

LUCIE HAŠKOVÁ | knihovna@hradistko.cz

Nová budova Městské knihovny Šlapanice

Vzhledem k postupnému stárnutí provozních prostor stávající knihovny, která již nesplňovala nároky na moderní využití a potřeby čtenářů, i tomu, že ani zázemí pro zaměstnance nebylo ideální (chyběla alespoň malá denní místnost s možností občerstvit se), se zřizovatel, město Šlapanice, rozhodl postavit zcela novou budovu v městském parku na Riegrově ulici.

Původní budova, nacházející se na Masarykově náměstí, disponovala sice potřebnou rozlohou, ale dispozice místností a vybavení neumožňovaly vytvořit samostatné prostředí pro konání společensko-kulturních a vzdělávacích pořadů. Toto se řešilo poměrně složitě neustálou úpravou půjčovných prostor, přesunováním nábytku apod.

Výběr nové lokality byl ovlivněn souběžně probíhající celkovou rekonstrukcí parku na Riegrově ulici. Zde došlo k demolici původních staveb – tzv. Šatlavy a sezónního bistra, které v letních měsících poskytovalo nejzákladnější občerstvení pro návštěvníky parku. Zvláště budova Šatlavy byla v naprosto dezolátním stavu a náklady na rekonstrukci by dalece přesáhly další význam a využití stavby.

Budova v nové lokalitě

Na místě byla postavena zcela nová budova podle architektonického návrhu firmy ARCHIX, s. r. o. Tento komplex ve tvaru písmene L byl řešen jako zajímavé propojení knihovny a nového bistra společnou místností, která slouží jako besední a přednáškový sál. Sál, který má kapacitu cca 60 míst, je možno variabilně oddělit pomocí speciálních posuvných i běžných dveří a vytvořit samostatnou místnost, dále pak společný prostor s knihovnou bez bistra, s bistem bez knihovny, a je-li potřeba, může být propojen s oběma zařízeními společně.

Sál je vybaven velkým promítacím plátnem, dataprojektorem a ozvučením a jeho zajímavá koncepce sezení na terasovitém hledišti s mož-

Pohled do dětského oddělení

Foto: archiv knihovny

ností přidání stolků a židlí z něj tvoří velmi zajímavý prvek v celkovém řešení stavby. Součástí místnosti jsou u terasovitěho hlediště stupňovitě instalované policové regály, ve kterých jsou volně k dispozici knihy odepsané z knihovního katalogu, a mohou je tak využívat i návštěvníci bistra – v případě zájmu si je mohou ponechat.

Ze stavebního hlediska je budova kombinací zdíva a přírodního dřeva – dřevo se hojně využívá a velmi efektně působí trámové podhledy a ozdobné trámy před prosklenou čelní částí budovy. Samotnou knihovnu tvoří dvě patra – přízemí připadlo oddělení pro mládež a první patro tvoří oddělení pro dospělé čtenáře. Z tohoto oddělení je výstup speciálními dvouřadovými posuvnými dveřmi na terasu, ze které je výhled na celý park. Bude sloužit v letních měsících k příjemnému posezení třeba s kávou a časopisem či knihou.

Interiér

Dětské oddělení je řešeno laminovými pevnými regály v bílé barvě v kombinaci se světle zelenými doplňky, místnost je částečně obložena přírodním dřevem. Děti zde mohou relaxovat na sedacích pytlích a vacích, pracovat u stolků a využívat též počítače. Prostorově i kapacitně je toto oddělení téměř shodné s původní knihovnou. Celkově je oddělení pro mládež dostačující a podle zatím krátkodobých zkušeností vyhovuje návštěvníkům. Pracoviště knihovníka je dostatečně velké i praktické, s dostatkem odkládacích a úschovných míst.

Oddělení dospělých čtenářů bylo nutno uzpůsobit celkově menší ploše výpůjčního prostoru oproti původní knihovně. Zde se architekti museli přizpůsobit zadaným možnostem pro zastavení plochy – nakonec se úkolu zhostili se ctí a výsledkem je maximálně využitá plocha se zajímavými designovými prvky a efektně působícími regály v kombinaci lamina jako imitace přírodního dřeva s černými dělicími prvky. Hustota zastavení užité plochy regály je vzhledem k velikosti knihovního fondu větší než v původní knihovně, ale volný prostor pro pohyb mezi nimi je dostačující. Součástí je též osm studijních míst u velkého stolu a počítačová pracoviště. V zadní části oddělení je potom odpočinková zóna se stolkem a dvěma masivními pohodlnými křesly. Pracoviště knihovníka v tomto oddělení se podařilo také prakticky uzpůsobit prostoru a potřebným požadavkům vyhovuje.

Denní místnost ve druhém patře obsahuje vše potřebné – malou linku se dřezem, mikrovlnnou troubu a zabudovanou ledničku, kávovar. Místnost doplnil stolek se dvěma židlemi. Sociální zařízení v obou patrech budovy jsou podle nejmodernějších parametrů – samostatně také pro handicapované. Kancelář vedoucího knihovny je prostorná a praktická – počítačové pracoviště, regály na knihy, úschovné skřínky.

Otevření

Knihovna se otevřela prvním návštěvníkům 8. 11. 2021 a reakce byly veskrze pozitivní. Kladně hodnotili především design a estetické působení prostoru jak vnějšího, tak vnitřního. Na druhé straně si pár čtenářů nemohlo ze začátku zvyknout v oddělení dospělých na trochu jinou koncepci řazení knih beletrie do jednotné abecední

Pohled do oddělení pro dospělé

Foto: archiv knihovny

autorské řady; literární žánry (detektivky, sci-fi, fantasy) jsou nyní rozlišeny barevnými proužky na hřbetech knih. Pozitivum tohoto systému spočívá ve sjednocení rozdílných žánrů jednoho autora do jednoho místa v knihovně – není třeba pobíhat po knihovně a hledat na různých místech. A autorů, kteří píší jak společenské, tak třeba psychologické či detektivní romány, rozhodně není málo. Zatím se ale nenašel nikdo, kdo by si s tímto systémem neporadil.

Zástupci vedení města Šlapanice jako zřizovatele očekávají od provozu nové knihovny obohacení místního společenského a kulturního života. K tomu bude sloužit především přednáškový a besední sál, který již hojně využíváme – za dobu otevření knihovny proběhly historické besedy, cestopisné přednášky, chystáme letní semestr Virtuální univerzity třetího věku a samozřejmě pravidelně pracujeme s dětmi z místních mateřských škol a žáky Základní školy Šlapanice, pro které vytváříme speciální programy.

Věříme, že se nová městská knihovna stane oblíbeným návštěvním místem pro občany města Šlapanice a každý si zde najde svůj zájmový okruh a třeba i chvíli odpočinkového posezení.

ROSTISLAV FABER | knihovna@slapanice.cz

Viděli jsme, slyšeli jsme

Není žádným překvapením, když se dobrý příběh dočká filmové, případně seriálové adaptace. Tvůrci audiovizuálního umění přirozeně čerpají z literatury, o níž je velký zájem. Existence takové adaptace se často stává věrohodným ukazatelem komerčního potenciálu a není se co divit, že se jím řídí i audioknižní vydavatelé.

Spojitosť mezi audiovizuální adaptací a audioknižním vydáním však nemusí být vždy přímá. V případě některých děl je zcela zřejmé, že se zapsala do povědomí, jestliže ne přímo do historie, a tak se dočkala mnohých adaptací: divadelní hry, rozhlasové dramaturgie, filmového zpracování, filmového remaku, seriálu apod. Tatáž díla přirozeně vycházejí u nás i v zahraničí i audioknižně.

Někdy je však souvislost přímá, a to tehdy, když se audioknižní vydavatel rozhodne natočit zvukové vydání z toho důvodu, že zájem o příběh dotyčného literárního díla znovu po letech stoupl díky nové audiovizuální adaptaci. Pochopitelně totéž rozhodnutí padne nejen ve sféře audioknih. Obvykle se tak ve správný čas objevují na pultech knihkupectví nová vydání téhož díla s filmovou obálkou. Filmové a seriálové adaptace zkrátka mají tu moc na dílo upozornit a čtenáři i posluchači (obvyklejím právem) nabývají dojmu, že jim i v tento čas má ono dílo stále co nabídnout.

Společenská próza

Výše popsaným způsobem se v roce 2013 „vrátil do hry“ **Velký Gatsby** Francise Scotta Fitzgeralda, když jej ve stejnojmenném snímku ztvárnil Leonardo DiCaprio. Téhož roku pak vyšlo v češtině audioknižní vydání tohoto mistrovského díla v interpretaci Filipa Čapky (OneHotBook 2013) a rok na to i Michala Jagelky (Leda 2014), který v nové filmové adaptaci DiCapria daboval. Obě audioknižní vydání jsou velmi zdařilá, byť obsazení Jagelky může v posluchačích, kteří zhlédli film, budít rozpaky: příběh totiž pochopitelně nevypráví Gatsby, nýbrž postava Nicka Carawaye.

Podobně se vrátily i **Malé ženy** Louisy May Alcottové. V tomto případě audioknižní vydání dokonce předběhlo premiéru dlouho očekávané filmové adaptace z roku 2019, v níž si zahrály například Saoirse Ronanová a Emma Watsonová. Audioknihu pro OneHotBook už v roce 2018 načítla Andrea Elsnerová. Zpracování nahrávky, jemný booklet, a především angažování Andrey Elsnerové cílí na dívčí srdce. Herečka, která i po čtyřicetce dokáže působit jako třináctileté děvče, křehkým a znělým hlasem do svého přednesu doslova pumpuje energii a roztomilost.

Příběh následujících audioknih je jiný. Jejich vznik je dán snahou vydavatelů uvést na trh v kvalitní audiální podobě prestižní díla světové literatury, která se již v minulosti dočkala oceňovaných filmových zpracování. Mezi ně patří například dílo Williama Styrona **Sophiina volba** ve filmové podobě Alana J. Pakuly z roku 1982, kde si hlavní roli zahrála Meryl Streepová. O interpretaci audioknižního vydání se postaral Martin Stránský (OneHotBook 2020). Dále můžeme vzpomenout snímek **O myších a lidech** z roku 1992 podle knižní předlohy Johna Steinbecka, kterou pro Tympanum v roce 2021 načítl Vladislav Beneš. Nebo dnes již klasický film **Předčitač** s Kate Winsletovou v hlavní roli. Toto dílo Bernharda Schlinka v roce 2021 vydalo vydavatelství OneHotBook, a to ve velmi důstojném podání Jana Štastného. Mezi filmové i audioknižní poklady pak rozhodně patří dramatické příběhy lana McEwana. Ve starším snímku **Pokání** z roku 2007 si zahráli James McAvoy, Keira Knightleyová, Saoirse Ronanová nebo třeba Benedict Cumberbatch. Český překlad stejnojmenné předlohy pak pro vydavatelství Témbr v roce

2021 načítla Tatjana Medvecká, čímž se z **Pokání** stalo audioknižní dílo, které v posluchačích rozhodně zanechá hluboký dojem. Podobně je na tom McEwanovo dílo **Na chesilské pláži** v interpretaci Petra Lněničky (Témbr 2021).

Pro posluchače může být však někdy matoucí, když se na bookletu audioknihy objeví herečtí představitelé z filmových adaptací, jako jsou třeba Kate Winsletová a Idris Elba na Martinově titulu **Hora mezi námi** (Motto 2018), kterou však namluvil Marek Holý, nebo Kate Blanchettová a Brad Pitt na Fitzgeraldově titulu **Podivuhodný případ Benjaminu Buttona a další povídky** (AudioStory 2017), jehož interprety jsou Rudolf Pelar a Michal Dlouhý.

Nové i klasické kriminální případy

Nejznámější román Arthura C. Doylea **Pes Baskervillský** se dočkal mnoha filmových zpracování. Nový překlad knižní předlohy doprovází hudba Dareka Krále a Pavla Šporcla v interpretaci Vasilu Fridricha (Témbr 2021). V množství filmových i seriálových adaptací nezaostávají ani detektivky Agathy Christie. Nejznámější je jistě velká série s Davidem Suchetem v roli Hercula Poirota, která vznikla ve Velké Británii mezi lety 1989 a 2013. Některé z Poirotových příběhů vydal Kristián Entertainment – **Záhada na zámku Styles** (2016) a **Opona** (2017) – oba však trpí stejnou dramaturgickou substitucí jako **Velký Gatsby**. Ačkoli oba příběhy vypráví postava Arthura Hastingsse, v audioknižním vydání je čte český hlas Hercula Poirota Jaromír Meduna. Další z případů vyšly ve vydavatelství Tympanum, například

nesmrtelná **Vražda Rogera Ackroyda** v podání Ladislava Lakomého (Tympanum 2014). Od roku 2017 pravidelně vycházejí u OneHotBook v interpretaci Lukáše Hlavici, počínaje několikrát zfil-

movanou **Vraždou v Orient Expressu**. Naproti tomu případy slečny Marplové, které z televize známe v obsazení Garaldine McEwanové (**Vražda na faře** nebo **Mrtvá v knihovně**), natáčejí od roku 2019 AudioStory a vydává Vyšehrad, později VOXI.

I komisaře Maigreta jsme mohli vidět v mnohých filmových i seriálových adaptacích. Tato díla Georgese Simenona v audioknižní sérii vydavatelství OneHotBook už od roku 2016 načítá Jan Vlasák. Ovšem je-li řeč o „staré škole“, nemělo by se zapomenout ani na Daphne du Maurier. Její román **Mrtvá a živá** (pod názvem Rebecca) už v roce 1940 zfilmoval Alfred Hitchcock; nyní se dočkal nového zpracování a rok na to vyšel v interpretaci Lucie Pernetové (OneHotBook 2021). Zatímco film z roku 2020 diváky nenadchl, audiokniha představuje svěží připomínku stále čtivé klasiky.

Milovníci „drsné americké školy“ jistě mají v paměti snímek **Hluboký spánek** podle románu Raymonda Chandlera. V nejslavnějším zpracování z roku 1946 hrál Phila Marlowa Humphrey Bogart. V české variaci na chandlerovské téma s názvem **Mazaný Filip** pak zazářil Tomáš Hanák. Tentýž čte **Hluboký spánek** pro vydavatelství Tympanum (2012). Od drsné školy už není tak daleko ke špiónážním románům, přičemž jedním z nejlepších autorů tohoto žánru je John le Carré. Ve filmu **Jeden musí z kola ven** z roku 2011 jsme mohli vidět Garyho Oldmana, Colina Firtha nebo Benedicta Cumberbatche. Stejnojmenná

audiokniha vyšla o deset let později v podání Martina Zahálky (OneHotBook 2021).

Seriálová tvorba se soustřeďuje převážně na adaptace současnějších děl kriminálního žánru. Kenneth Branagh tak mezi lety 2008–2016 hrál hlavní roli v seriálu Wallander, jenž je adaptací románové série Henninga Mankella, kterou si můžeme poslechnout v podání Jiřího Vyorálka (OneHotBook 2014–2021). Podle předlohy Jeffa Lindsaye s názvem **Drasticky děsivý Dexter** vznikl v letech 2006–2021 další oblíbený seriál. Audioknižní vydání v roli vypravěče a hlavního hrdiny Dextera představuje Aleše Procházku (Tympanum 2017). Případy Cormorana Strika zase dokumentuje seriál C. B. Strike. Ten vychází z knižní série Roberta Galbraitha (pseudonym J. K. Rowlingové), kterou audioknižně vydával Plus, nyní VOXI. Jako zjevení i svěží vítr mezi zmíněnými působí německý seriál Babylon Berlin. Ten od roku 2017 vychází z knižní série Volker Kutschera, kterou v interpretaci Jana Tepelého (**Mokrá ryba, Tichý zabiják, Goldstein**) vydává OneHotBook. Posluchače navnaděné sledováním filmové adaptace může překvapit, jak volně seriál s knižní předlohou zachází. Rozhodně by však měli rozdíly pominout a soustředit se na důmyslně vystavěné a bravurně načtené vyprávění.

Fantastika

Mezi klasiky žánru sci-fi bezesporu patří **2001 Vesmírná odyssea** Arthura C. Clarka. Román, který už v roce 1968 natočil Stanley Kubrick, si lze poslechnout v podání Richarda Honzoviče

(Tympanum 2018). Podobně kultovní je román George Orwella **1984**. I ten se dočkal výrazné filmové adaptace a od jara 2021 jsou v prodeji tři audioknižní vydání: interpretace Vasil Frídriha (Tympanum), Jaromíra Meduny, Jitky Moučkové a Jana Vondráčka (AudioStory) a Davida Novotného (OneHotBook). Další sci-fi klasikou je **Planeta opic**. Ať už známe film Franklina J. Schaffnera z roku 1968, nebo adaptaci Tima Burtona z roku 2001, můžeme si být jisti, že knižní předloha z pera Pierra Boullela nás v mnohém překvapí. Pro OneHotBook ji roku 2020 načel David Novotný. OneHotBook také v roce 2016 vydalo kultovní **Dunu** Franka Herberta, zfilmovanou už Davidem Lynchem v roce 1984. V roce 2021 souběžně s filmovým remakem pak OneHotBook dává na trh **Spasitele duny**.

Nejspíš není třeba dodávat, že i trilogie a s ní i Oscary ověčený film **Pán prstenů** J. R. R. Tolkiena má svou audioknižní podobu (Tympanum 2019), čítající celých 59 hodin, stejně tak úspěšným seriálem připomenutý **Příběh služebnice** Margaret Atwoodové (OneHotBook 2017). Podobně bychom se nevidili ani v případě **Martana** Andyho Weira (OneHotBook 2016). Určitě bychom však neměli přehlédnout vícehlasou audioknihu **Atlas mraků** Davida Mitchella (OneHotBook 2013), jelikož jde o předlohu stejnojmenného filmu z roku 2012 s Tomem Hanksem v jedné z hlavních rolí. S povděkem lze kvitovat také to, že se velká péče v témže vydavatelství věnuje audioknižním vydáním děl Stephena Kinga. V kingovské sérii tak vyšlo například **Osvícení** (2019), volně navazující **Doktor spánek** (2020) – obojí

v interpretaci Petra Jeništy – a **Zelená míle** ve vybroušeném podání Vladislava Beneše (2020).

Ze seriálů jistě stojí za to vypíchnout audioknižní vydání předloh těchto dvou: **Dobrá znamení** Terryho Pratchetta a Neila Gaimana se dočkala britské seriálové adaptace v roce 2019. O rok později pak vyšlo dílo načtené Janem Zdražillem (OneHotBook 2020). **Terror** Dana Simmonse se taktéž dočkal vlastního seriálu. Jako vícehlasou četbu, která obdržela cenu Absolutní vítěz v Audioknize roku 2018, ji vydalo opět vydavatelství OneHotBook. Ženské publikum si zase

odpočine u poslechu romantického titulu Diane Gabaldonové **Cizinka** (OneHotBook 2018) v podání Jitky Ježkové, které se v seriálové verzi pozvolna propracovává k šesté sérii.

Česká tvorba

Z české beletrie vycházejí audioknižně jak dříve zfilmovaná klasická díla, tak i díla z posledních let. Můžeme si tedy poslechnout jak knižní předlohu stejnojmenného filmu **Eva tropí hlouposti** (OneHotBook 2021), **Spalovače mrtvol** (AudioStory 2016) nebo **Saturnina** (v několika vydáních), tak například díla Michala Viewegha **Báječná léta pod psa** (Tympanum 2013), **Román pro ženy** (Tympanum 2017) nebo **Román pro muže, Poslední aristokratku** Evžena Bočka (a její pokračování) v podání Veroniky Khek Kubáňové (OneHotBook 2014), **Hastrmana** Miloše Urbana (Tympanum 2018) nebo značně medializovaného **Šarlatána** Josefa Klímy a Marka Epsteina v interpretaci Lukáše Hlavici (**Těmbr 2020**).

KLÁRA SMOLÍKOVÁ

| klara.smolikova@tiscali.cz

LUKÁŠ VAVREČKA

| lukas.vavrecka@upce.cz

Foto: Lukáš Vavrečka

Příště: **Audioknihy pro děti**

Co pro vás připravujeme...

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli!

- **Téma měsíce:**
 - Průzkum čtení dětí a mládeže v době koronaviru
- **Cyklus o současné literatuře: slovenská literatura**
- **Vzpomínka na Janu Nejezchlebovou**
- **Knihovny v novém:**
 - Knihovna Vratislavice nad Nisou
- **Audioknižní poradce 4 – audioknihy pro děti**
- **Projekt Co v učebnicích nebylo**
- **PŘÍLOHA pro knihovníky dětských oddělení, tentokrát zaměřená na děti 1. stupně základních škol (Poezie) a další materiály.**

Francouzsky psaná literatura v českých překladech – přehled knižní produkce posledních 15 let

Podle přehledů zveřejňovaných pravidelně ve *Zprávách o českém knižním trhu SČKN*¹ tvoří překlady z francouzštiny přibližně devětinu celkové překladové produkce. Z toho pak beletrie představuje asi jednu čtvrtinu. I to je však velmi povšechný údaj. Záměrem následujícího pokusu o souhrnný pohled na složení nabídky knih od francouzsky píšících autorů bylo jednak naznačit, z čeho mohou naši čtenáři vybírat, jednak poukázat na to, do jaké míry jsme prostřednictvím výběru našich nakladatelů informováni o skutečné situaci na francouzské literární scéně.

Základní představu o rozložení produkce poskytl data z katalogu ČNB.² Ačkoli je jasné, že údaje o roce 2021 mohou ještě mírně narůst³, i tak je vidět, že francouzská literatura si na knižním trhu udržuje takřka konstantní pozici už od roku 1992⁴. Jen rok 2010 přinesl znatelný pokles, přičemž šlo o důsledek ekonomické krize, která se v knižní branži projevila až se zpožděním, následně se však objem produkce opět dostává k lepším číslům, na jaká jsme byli zvyklí v letech 2005–2009. A zdá se, že se zahlučuje i „covidový“ propad z roku 2020, kdy nakladatelé znejistili, dočasně utlumili přípravu nových titulů a i výrobu připravených edičních počinů přesouvali na další rok.

Seznam titulů vydaných v letech 2010–2021 však zahrnuje ledacos: celkem jde o více než tisícovku titulů rozdílných žánrů a s velmi pestroutematikou, navíc určených různým čtenářům. Za účelem pořízení názorného přehledu byl proto souhrn získaný z katalogu ČNB dále rozčleněn do několika základních kategorií⁵: díla klasiků – celkem 246 titulů, komiks – 226, současná próza nekomerčního charakteru – 182, krimi (detektivky, thrillery) – 127, feel good, romány pro ženy a humoristické⁶ – 110, knihy pro děti a mládež – 80, historické a životopisné romány – 73, tituly označené jako „svědectví“ (v podstatě podkategorie životopisných a autobiografických textů, jejich výraznou charakteristikou je však také

¹ <https://www.sckn.cz/zpravy-o-ceskem-kniznim-trhu/>

² Data byla získána z katalogu ČNB, dotazem na knižní produkci z let 2010–2021, dále zúženým na „romány“. Jednotlivá hesla byla dalším dohledáváním zpřesněna a rozřazena do kategorií podle druhu a žánru.

Ačkoli se přitom opíráme o knihovnická předmětová hesla a o anotace jednotlivých titulů (jak knihovníků, tak nakladatelů), je třeba zmínit, že výsledné zařazení může být v jistém ohledu subjektivní.

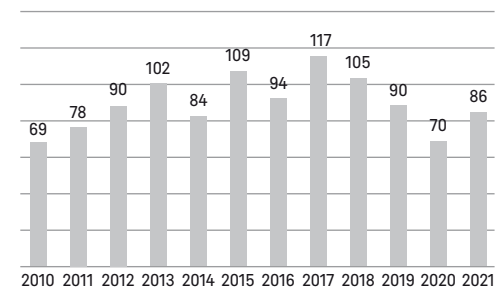
³ Data byla generována v posledním týdnu roku a je jasné, že ohlášky jednotlivých nakladatelů mohou být zpožděny.

⁴ S odvoláním na poznatky ze studie ŠOTOLOVÁ, J. *Francouzská literatura v českých překladech po roce 1989: 25 let bez cenzury*. Praha: Karolinum, 2018.

⁵ Kategorie jsou orientační, v určitých případech by tituly mohly figurovat ve vícero z nich (např. komiksová tvorba pro děti, detektivní román s historickou tematikou nebo humorného ladění atp.), jsou však zařazeny pouze v té z oblastí, která se jevila jako nejcharakterističtější.

⁶ Kategorie rovněž velmi zjednodušující, zahrnuje dále i tituly označované v katalogu jako společenské či psychologické romány.

Graf 1: Překlady z francouzštiny, počet vydaných titulů za rok

snaha podat svědectví o určitém historickém nebo společenském jevu) – 20, fantasy a sci-fi (z velké většiny jde o produkci pro mládež) – 18, erotika – 11, duchovní literatura – 1.

Klasická díla

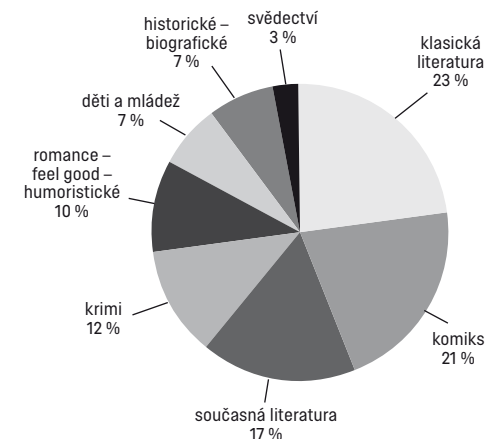
Nejobsažnější skupina zahrnuje tituly, které zde velmi zjednodušeně řadíme do kategorie „klasická díla“. Jde zejména o knihy – především romány – autorů 19. a 20. století, z velké většiny spadající do zlatého fondu francouzské literatury. Ovšem takřka polovinu (102 z celkových 235) tvoří romány Julesa Verne, a to zejména z produkce tří nakladatelství: Omega, Josef Vybíral a brněnský Návrat. Z velké většiny jde o překlady pořízené na počátku 20. století, často pak v různých redakčních prepisech, případně aktualizacích adaptacích, jejichž kvalita může být hodně kolísavá, nehledě na to, jak se texty vzdalují svým původním verzím. **Jules Verne** však patří v rámci dědictví francouzské literatury ke stálícím a zájem o jeho dílo očividně neklesá – u uváděných nakladatelství je komerční hledisko ediční rozvahy jistě prioritní.

Devatenáct příček v našem seznamu patří románům **Émila Zoly**. I v tomto případě jde až na dvě výjimky o počiny nakladatelství Omega, resp. Dobrovský. Šestnáct titulů patří další stálici, **Alexandru Dumasovi** (viz dále).

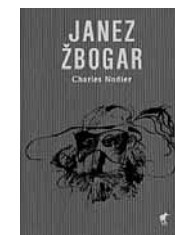
Objevy mezi klasiky

Záslužným počinem byla snaha nakladatelství Malvern představit **Jeana Giona** jinými tituly než poněkud zprofanovanou novelou *Muž, který sá-*

Graf 2: Překlady z francouzštiny, rozložení produkce

zel stromy. Sahají přitom po nových i starších překladech: v roce 2012 vyšel v překladu Miroslava Drozda *Hvězdný had*, dále pak v překladech Jaroslava Zaorálka *Země zpívá a Kěz tonu v radosti*. V edičním záměru prý chtějí ještě pokračovat.

Volvox Globator vydal knihu zástupce tzv. frenetické školy **Julesa Janina Mrtvý osel a gilotinovaná žena**. V Havranu vybrali k vydání román **Charlese Nodiera Janez Žbogar**; v překladu Jiřího Našince vyšla kniha z roku 1818 česky poprvé (2021).

V nakladatelství Maraton se rozhodli poopravit české povědomí o díle **Honoré de Balzaka**: za socialismu v souladu s dobově poplatnou interpretací literatury byl autor zařazen jako výsostný představitel tzv. kritického realismu⁷, ve skutečnosti však má jeho tvorba mnohem širší rozpětí. Po *Lilii v údolí* (v novém překladu Drahoslavy Jandetrové, 2020) tak vyšel i povídkový soubor *Neznámé veledílo a jiné prózy* (v překladu Jana Petříčka, 2021).

⁷ Mýlné užití této teoretické kategorie kritizuje například ČECH, Pavel: *Francouzsko-české vztahy v oblasti překladu (1945–1953)*, Brno: MuniPress, 2011. Základní informaci o tomto pojmu nabízí i Wikipedia.

Romain Gary našel zastání v nakladatelství Plus: k vydání zde připravili působivou novelu *Světlo ženy* (v překladu Tomáše Havla, 2018). V nakladatelství Opus uvedli dva významné texty autorů z okruhu tzv. „nového románu“, byli to **Robert Pinget** (jeho *Passacaglia* v překladu Jiřího Reynka se objevila roku 2011) a **Claude Simon** (*Flanderská cesta* v překladu Jana Dvořáka vyšla roku 2018).

Nakladatelství Motto přineslo v překladu Dany Melanové tři překlady u nás dosud neznámých románů populární autorky 60. let **Françoise Saganové**, *Strážce srdce* (2012, román z roku 1968), *Nádherná oblaka*, (2013, z roku 1961) a *Ztracený profil* (2014, z roku 1974). Leda navázala roku 2021 titulem *Čtyři hrany srdce* (nedokončený text z pozůstalosti, francouzsky vyšel až 2019).

Místo starých překladů nové

Louis-Ferdinand Céline se po dvě desetiletí těšil péči překladatelky Anny Kareninové. Poté co uvedením dvousvazkové *Féerie pro jindy* (2011 a 2015) uzavřela cyklus, jímž zpřístupnila autorovo dílo jako celek, navázala ještě jedním návratem a v nakladatelství Atlantis představila svůj nový překlad (po Zaorálkově, který mimochodem v její redakci vyšel roku 1995) jeho nejznámějšího románu – tentokrát s pozměněným názvem jako *Cesta na konec noci* (2018).

Klasická díla v nových překladech soustavně uvádí edice Knihovna klasiků nakladatelství Euromedia – Odeon. Zatímco u některých titulů by se o nezbytnosti nové verze dalo diskutovat (*Nebezpečné známosti*, *Paní Bovaryová*), u jiných lze tuto aktivitu jen přivítat (*Muž, který se směje*). Vzhledem k tomu, že jde o tituly s jistým komerčním potenciálem, lze je zároveň najít i v nabídce dalších nakladatelství. Je však na místě upozornit, že se vyplácí vybírat podle jména překladatele, případně kvality redakční práce, a to ať už jde o situace, kdy má kniha sloužit jako „studentská“ četba (často je to tzv. povinná četba), nebo pro poučenější čtenáře.

Zmíňme detailněji některé z nich: slavný román **Choderlose de Laclos**, *Nebezpečné známosti*, vyšel nově v kritizovaném překladu Alana

Beguivina (EMG – Odeon, 2013) a zároveň v osvědčeném, podle mého názoru stále platném překladu Dagmar Steinové (Leda, 2013 a 2019). **Victor Hugo** byl nově představen překladem Jiřího Našince (*Muž, který se směje*, EMG – Odeon, 2016), který předtím vyšel ve verzi Karla Noska (Dobrovský – Omega, 2014). Hugo se ostatně dočkal vydání ještě čtyř jiných titulů, a to u tří různých nakladatelů. **Stendhalův** román *Červený a černý* vyšel v překladu Heleny Beguivinové (EMG – Odeon, 2015), takřka zároveň tentýž titul vyšel ještě dvakrát, a to ve starých překladech: od Otokara Levého (Leda, 2016) a od Jindřicha Vodáka (Dobrovský – Omega, 2016). **Černý tulipán Alexandra Dumase** máme nově k dispozici v překladu Dany Melanové (EMG – Odeon, 2019) a v překladu Růženy Peyrové titul uvedl Dobrovský – Omega (2016). Dumasův román *Hrabě Monte Cristo* v překladu Mileny Tomáškové a Jana Vladislava (8. vyd.) nabídl EMG – Knižní klub, zároveň ho však vydal i Dobrovský – Omega ve starém překladu Vítězslava Unzeitiga (2015 a 2017).

Dílo **Alberta Camuse** je v období od roku 2010 na trhu zastoupeno devíti tituly, přičemž překvapením byl nový překlad *Cizince* z dílny Rudolfa Červenky, který vyšel v jeho nakladatelství Leda (2021). Nelze však říci, že by tento převod starší překlady (Miloslava Žiliny a Svatopluka Kadlece) jednoznačně převyšoval; Červenkova verze sice do jisté míry aktualizuje jazykovou stránku, stylistické charakteristiky významného francouzského díla ale nepřenáší dostatečně věrně.

Současná literatura

Na první pohled je tvorba současných francouzských a frankofonních autorů v naší knižní produkci zastoupena poměrně bohatě, představuje přes polovinu z jejich celkové nabídky (při odečtení „klasiků“, knih pro děti a komiksů).

Tato široká skupina je ale velmi různorodá a při zohlednění cílového příjemce bude užitečné si ji dále rozdělit. Začneme tzv. nekomerční prózou, tedy knižní produkcí určenou pro náročnější čtenáře. Právě u této skupiny lze předpokládat, že jedním z hledisek výběru může být

právě i původ autora, popřípadě příslušnost jeho tvorby k literatuře určité jazykové oblasti. V rámci našeho seznamu tedy půjde asi o šestinu knih, konkrétně o 182 titulů – a vzhledem k tomu, že komentujeme období 11 let, jde o nabídku slabé dvacítky knížek na jednotlivý rok. Ve Francii přitom této „hodnotnější“ literatury, tedy knih, kterým je věnována pozornost literární kritiky a které se účastní klání o několik nejprestižnějších literárních cen, vychází řádově více. Jen v lednovém a podzimním „vrhu“ – tedy ve dvou obdobích, do nichž nakladatelé vydávání právě této produkce přednostně směřují –, vyjde přibližně 1200 románů (číslo nezahrnuje překlady zahraniční literatury).

V tomto kontextu je pak třeba posuzovat to, jak francouzskou literární tvorbu vidíme u nás: pro nakladatele je to vpravdě sisyfovský úkol. Představit vše nejde, původní měřítka nejsou přenositelná. Úspěch knihy ve Francii neznamená automaticky její úspěch u nás, významné prodeje na jiném knižním trhu se u nás často nezopakují, mnohdy se nevyplácí řídit ani tím, že kniha získala v zahraničí prestižní literární ocenění. Naopak jsou i případy, kdy na českém trhu vznikne jakási místní senzace: byl to případ autorky **Camille Laurenové** (v 90. letech ji vydávali v Odeonu), prvního románu **Laurenta Bineta** (ačkoli vydání titulu *HHHH* v Argo dosáhlo desetitisícové hranice zdejšího bestsellerového titulu, ve Francii Binet zdaleka nepatřil k předním spisovatelům)⁸, ale třeba i **Édouarda Louise** (tři tituly v nakladatelství Plus, 2017, 2019 a 2021) – zatímco ve Francii je autor zajisté známý, ale spíše jen v řadách určité skupiny čtenářů, u nás se jeho knihy dostaly do širokého povědomí čtenářské obce.

K nejvýraznějším postavám současné francouzské literatury – v celosvětovém měřítku – jistě patří **Michel Houellebecq**. Jako jeden z mála francouzských spisovatelů má úspěch jak na německém, tak na americkém knižním trhu. Jeho knihy u nás postupně vycházely v Mladé frontě a poté Garamondou, až se jako jejich vy-

hradní vydavatel prosadil EMG – Odeon. Starší tituly se dočkaly několika reedic.

Z mnoha spisovatelů z této skupiny stojí za připomenutí **Philippe Claudel** (v Pasece vyšly v letech 2010–2016 jeho romány: *Brodeckova zpráva* (přel. Kateřina Vinšová, 2014), tři další pak v překladech Zory Obstové: *Šedé duše*, *Vnučka pana Linha* a *Vyšetřování*), **Jean-Baptiste Del Amo** (Malvern, v překladu Tomáše Havla: *Pornografie*, 2017 a *Živočišná říše*, 2018) či **Mathias Énard** (dva tituly v překladu Erika Lukavského, *Vyprávěj jim o bitvách, králich a slanech*, Plus 2011 a *Ulice zlodějů*, Kniha Zlín 2017, a poté *Kompas*, přel. Petr Felčer, Kniha Zlín 2019) – každý po svém zastupující tvorbu tematicky zajímavou, ovšem zároveň s důrazem na výjimečnost zpracování námětu a stylistickou svébytnost.

Z autorů přístupnější, čtenářsky vděčnější prózy uvedme **Muriel Barberyovou**. Ta si mezi našimi čtenáři našla početné příznivce v době, kdy vyšel její titul *S elegancí ježka* (Host, 2008 a 2013), za pozornost ale stojí i „japonská“ novela *Růže sama* (2021) nebo předchozí *Pochoutka* (2009). Z produkce, která vyniká nad průměr zejména naléhavostí pojednaných námětů, je třeba zmínit autory jako **Sorj Chalandon** – v překladech Danuše Navrátilové vydalo Argo jeho romány *Návrat do Killybegs* (2015) a *Čtvrtá zed' a Můj zrádce* (2016) – nebo **Delphine de Viganová** (EMG – Odeon vydalo sedm titulů v letech 2011–2021, tři z nich i v reedici), všechny v překladech Alexandry Pšimpflové, zmíňme například *No a já* (2011 a 2021), *Noc nic nezadrží* (2012 a 2021), *Podle skutečného příběhu* (2016), *Pouta* (2018) či *Vděk* (2019).

„Frankofonní“ literatura

Označení „francouzská“ (či přesněji „frankofonní“) literatura zahrnuje i tvorbu autorů, kteří píšou také francouzsky, byť nepocházejí přímo z Francie a své knihy vydávají i v jiných zemích. Jejich tvorba u nás zůstává poměrně v pozadí. Soustavněji uvádělo například belgické autory nakladatelství Volvox Globator (**Michel Lambert**,

⁸ V nakladatelství Argo autorovi vydali mezi lety 2010 a 2021 v překladech Michaly Markové tři romány, dva z nich vyšly i v reedici (*HHHH*, *Sedmá funkce jazyka* a *Civilizace*).

Paul Colize, Patrick Declerck), kanadské Argo (Jocelyne Saucierová, Christian Guay-Poliquin, případně haitsko-kanadský Dany Laferrière), spisovatele z Maghrebu a Mašreku Fra (Tahar Ben Jelloun), Rubato (Albert Cossery), Garamond (Hédi Kaddour, Abnousse Shalmani), literaturu z černé Afriky pak Dauphin (Alain Mabanckou). Syrského autora Nihada Sirise nebo alžírského Kamela Daouda vydali v EMG – Odeon, rumunskou autorku Lilianu Lazarovou uvedla Jota, Velibora Čolice původem z Bosny a Hercegoviny představil Malvern, Pavel Hak, původem Čech, našel útočiště v Torstu a později v nakladatelství Paper Jam.

Velibora Čolice původem z Bosny a Hercegoviny představil Malvern, Pavel Hak, původem Čech, našel útočiště v Torstu a později v nakladatelství Paper Jam.

Detektivky a thrillery

Georges Simenon už není jediným viditelným zástupcem francouzské (připomeňme však, že je původem Belgičan) detektivky, i když případy komisaře Maigreta vycházejí stále dokola. Žezlo popularity po něm převzala například Fred Vargasová – původním povoláním je archeoložka a dává svým příběhům důmyslně vystavěné historické pozadí. V tomto období vycházely její knihy nejprve v nakladatelství Garamond, později začaly knihy vycházet výhradně v Argu: například *Když vyleze pavouk*, *Muž naruby*, *Muž s modrými kruhy*, *Neptunův trojzubec*, *Tři evangelisté* a další, a to v překladech Tomáše Kybala nebo Kateřiny Vinšové. Za zmínku stojí i dva díly humorně laděné detektivky Sophie Hénaffové *Lůžní* (přel. Helena Beguivínová, XYZ 2017 a 2018).

Nečekaný komerční úspěch severské detektivky motivoval svého času francouzské nakladatele k hledání kvalitních titulů i v domácích vodách. I český knižní trh se v určitou chvíli začal rozhlížet po další dodávce četby pro početnou skupinu těch, kdo si tento žánr oblíbili. S minimálním zpožděním se tak k nám začaly dostávat celé série autorů, kteří se doma rychle prosadili a suverénně obsazovali nejvyšší příčky žebříčků prodejnosti. Mezi nimi autor thrillerů Bernard Minier (od roku 2015 vychází v XYZ a překladech Jiřího Žáka): *Kruh*, *Mráz*, *Tma*, *Údolí*, *Zkurvenej příběh*, *Na okraji propasti*, *Sestry*.

Nebo Franck Thilliez, jehož thrillerové případy vždy zároveň pojednávají o problematice ze světa nejnovějších vědeckých poznatků: *Syndrom E*, *Smrtící DNA*, *Krvavý anděl*, *Atomka*, *Smrtihlav*, *Strach*, *Pandemie* (od roku 2016, překlady Jiří Žák a Dana Melanová).

Oddechová literatura

Literární kritici a teoretici na tuto tvorbu sice zahlíží, ale z hlediska prodeje – a tedy ohlasu mezi čtenáři – patří k nejvýrazněji zastoupeným. Jak jsme zmínili výše, ne vždy se dá komerční úspěch určitého autora nebo titulu s překladem a vydáním knihy přenést do nového prostředí. Přesto se v některých případech francouzské bestsellerové tituly prosadily i u nás. Jsou to například knihy autorů jako Michel Bussi – daly by se zařadit mezi odlehčené detektivky, romance a feel good literaturu (šest titulů z produkce nakladatelství Motto). V nakladatelství Rybka Publishers vsadili na Laurenta Gounella; i zde vyšlo šest knih, které mohou připomínat tvorbu Paula Coelho a nabízejí cosi mezi meditováním o tom, jak si poradit se životem, a romantickým čtením. V nakladatelství Domino se zaměřili na tituly Gillese Legardiniera, ve Smart Pressu na Françoise Lelorda, v Mottu vydávají celou sérii knih od Agnès Martin-Lugandové nebo romány, pod nimiž je podepsaný Guillaume Musso, v Jotě vyšlo pět knih od Katherine Pancolové, nově se zaměřili na Aurélii Valognesovou.

Všechny tyto knihy mají prvoplánovou tvář: knihu si čtenář vybírá podle grafického pojetí obálky a podle názvu, v němž nechybějí různé varianty slova a slovních spojení jako „šťěstí, láska, peníze, nový život“ atp. S ohledem na čtenářský zájem jde jistě o potřebnou a vyhledávanou produkci, bohužel však nevalné kvality: už původní texty bývají psané narychlo a stejně i překlady vznikají ve spěchu a s myšlenkou na to, že jde o čistě „spotřební“ produkt, jemuž se nevyplatí věnovat více pozornosti. Škoda, že tyto nejčtenější knihy tak v důsledku šíří texty jazykově a stylově nepřilíhají kvalitní.

Dokumenty

Tituly zařazené v našem výčtu do kategorie „svědectví“ jsou dvojího druhu: zčásti jde o historicky důležité dokumenty (dokumenty z druhé světové války, tematika koncentračních táborů,

holocaustu), poměrně výraznou skupinu tvoří ale také výpovědi (zejména afrických) žen muslimského vyznání o specifických problémech sociálních, o obřízce, o násilí ze strany mužské populace, mnohdy v rámci manželského svazku. U významné části této produkce však vyvstává otázka, zda záminkou k danému vydání nebyl ani tak zájem posílit povědomí o sociální či regio-

nální problematice, jako spíše sázka na atraktivitu dané tematiky a její přesah k bulvárnosti. Napovídat to mohou jednak obálky daných knih, ale zejména i již zvolené názvy, které jsou (často na rozdíl od původních verzí) u českých vydání navíc doplněné vysvětlujícím dovětkem až pateticky zdůrazňujícím pohoršující charakter námětu.⁹

JOVANKA ŠOTOLOVÁ

jovanka.sotola@gmail.com

⁹ Namátkou: Nada al Ahdal: *Ranní rosa – příběh jedenáctileté dívky, která se vzepřela osudu* (Přel. Šárka Belisová, Euromedia – Ikar, 2017), Nojoud Ali: *Dětská nevěsta – vzepřela jsem se krutým tradicím* (Přel. Hana Polívková, Alpress, 2009 a 2014), Fatima: *Otrokyně v 11 letech – pravdivý příběh o ukradeném dětství* (Přel. Lucie Čapková, Alpress, 2012), Sophie Kasiki: *Peklo jménem Rakká – zpověď kajčnice* (Přel. D. Trubačová, CPress, 2016), Khady: *Zmrzačená – o utrpení a odvaze vzepřít se režimu* (Přel. Dana Melanová, Ikar, 2007, 2010 a 2014), Leila: *Provdaná proti své vůli – příběh ženy, která bojovala za svou důstojnost* (Přel. Dana Melanová, Euromedia – Ikar, 2005, 2014 a 2017), Nejdma: *Cesta smyslnosti – intimní zpověď mladé muslimky* (Přel. Vít Vojtěch, Brána, 2010).

Knihovny v malých obcích

Místní knihovna ve Veselé – malá, ale šikovná

Obec Veselá se nachází asi 12 km od Zlína. Rozkládá se na dlouhém táhlém kopci západně od Slušovic. Leží v nadmořské výšce 346 m. První zmínka o obci pochází z roku 1407. Ve středu obce stojí kaplička zasvěcená sv. Anně, která slouží pro konání náboženských obřadů (pouť a hody). V současné době zde žije 848 obyvatel. V obci se nachází mateřská i základní škola. Působí zde sbor dobrovolných hasičů a Tělovýchovná jednota Sokol Veselá.

V obecní kronice se nachází zmínka, že knihovna ve Veselé byla založena v roce 1923. Svou činnost začala provozovat se 43 knihami a obec jí na nákup knih přispívala ročně obnosem 300 korun. V roce 1948 se knihovna přestěhovala do nového kulturního domu, kde se kromě ní nacházely kanceláře, zasedací místnost, místnost pro požární techniku, klubovny a byt pro domovníka.

Od roku 2002 v rámci výkonu regionálních funkcí knihovnu metodicky vede Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně. Již několik let plní všechny doporučené standardy veřejných knihovnických a informačních služeb podle metodického pokynu Ministerstva kultury. Od roku 2011 se v naší knihovně půjčuje pomocí automatizovaného systému. V roce 2013 se spolu s obec-

ním úřadem přestěhovala do nových prostor druhého patra Obecního domu.

Rozšiřování nabídky služeb

Knihovnicí ve Veselé jsem se stala v roce 2011. V rámci rozšíření výpůjční doby mi od roku 2016 v knihovně pomáhá paní Michaela Čočková. Snažíme se našim čtenářům rozšiřovat nabídku o možnost půjčování stolních her, cizojazyčné literatury, audioknih a regionálního fondu. O svých aktivitách informujeme na webových a facebookových stránkách. Vedeme kroniku knihovny a archivujeme zpravodaje obce. Aktivně spolupracujeme s jednotlivými spolky obce, zejména se Základní školou a Mateřskou školou Veselá. Obec nás ve všech našich akcích štědře podporuje.

A že se naši knihovně daří, ukazují i statistická čísla. V roce 2020 jsme měli zaregistrovaných 125 čtenářů, z toho 40 dětských. V tomto roce jsme vypůjčili celkem 3051 dokumentů a proběhlo zde 16 akcí. V roce 2021 jsme už evidovali 135 čtenářů, z toho 48 dětských.

Maximální kapacita naší knihovny je kolem 3300 knižních jednotek. Této hranice náš fond již dosáhl, musíme tedy i výrazněji vyřazovat. Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně nám navíc dvakrát ročně poskytuje výměnné soubory; často na přání čtenářů využíváme i mimořádných výměnných souborů. Místní knihovna ve Veselém má plochu pro uživatele 43 m² a je rozdělena do dvou částí: výpůjční místnost a dětský koutek.

Zapojení do projektů i projekty vlastní

I když knihovna není plochou příliš velká, opravdu to v ní žije. Pravidelně se zapojujeme do celonárodních projektů jako *Noc s Andersenem*, *Knížka pro prvňáčka* (spojená s pasováním na čtenáře) a *Lovci perel. Noc s Andersenem* navštěvují se svým povídáním i různí hosté, zejména občané Veselého – např. zvěrolékař Dominik Gregořík nebo včelař Petr Petruželka. Zúčastnil se jí také regionální spisovatel J. F. Bobák. Jeho pohádky se dětem tak zalíbily, že si s paní vychovatelkou ve škole nacvičily podle knížky *Na Tlusté hoře lesíček* dramatizaci jedné z nich. S ní potom vystoupily před plným sálem Obecního domu na mikulášské besídce.

Nejúspěšnějšími akcemi v knihovně jsou společná čtení. Např. ve *Strašidelné knihovně* se prostory knihovny strašidelně vyzdobí, děti přijdou oblečeny v kostýmech a čtou si s knihovnicí strašidelné historiky při mihotavém svitu baterky. Pro menší děti je pak obdobnou akcí *Pohádková knihovna*.

K podpoře čtení malých čtenářů slouží i různé soutěže. Třeba *Veselínova knižní výzva* spočívá v tom, že si děti mají přečíst pět rozličných knih. Může to být dětská detektivka, příběh, ve kterém vystupuje hrdina opačného pohlaví, než je čtenář, příběh se zvířecím hrdinou apod. Každý účastník dostane svůj hrací list a po přečtení knihy do něj dostane nálepku. Výzva mezi dětmi slavila úspěch, takže jsme vyhlásili další kolo.

Ve spolupráci se Základní školou Veselá také probíhala literární soutěž *Mladý veselý spisova-*

tel. Děti v rámci soutěže psaly „knihu“ na zadané téma. V rámci vyhlášení výsledků soutěže pak probíhá v knihovně autorské čtení. Následně jsou díla k dispozici v knihovně k vypůjčení. Jedním z témat bylo např. *Co se děje v ZOO, když se zavře*.

V naší knihovně také rádi tvoříme. Úspěšný byl pětidílný kurz *Práce s fimohmotou pro děti i dospělé*. Ten měl tak velký úspěch, že se do knihovny musely přidávat stoly a židličky. Děti a dospělí se na něm scházeli až třikrát týdně. Pravidelně v knihovně probíhají i sezónní dílničky – vánoční, velikonoční, prázdninové. Oblíbené je tvoření z přírodních materiálů.

Už druhým rokem v knihovně také funguje *Čtenářský klub pro dospělé*. Scházíme se nepravidelně, vždy po předchozí domluvě. Doporučujeme si navzájem knihy, které jsme zrovna přečetli. Klub se těší takové oblibě, že účastníci zpravidla přetáhnou vymezený čas a nikomu se nechce z knihovny domů.

Činnost za pandemie

V době covidu jsme se snažili co nejvíce dostat knihy ke čtenářům, a to pomocí bezkontaktního půjčování, výpůjčního okénka, donáškou knih do domu. Některé akce jsme přesunuli do online prostoru. Byla to třeba fotografická soutěž, kdy čtenáři měli vyfotit svůj podzimní výtvar – nejlépe i s knížkou, kterou zrovna čtou – a sdílet ho na Facebooku. Nebo *Trénink paměti na dálku*. Ten byl rozdělen do pěti lekcí, které se účastníkům buď posílaly e-mailem, nebo byly v knihovně k dispozici v tištěné podobě.

Ocenění

Loni jsme se zúčastnili soutěže *Knihovna roku 2021*. Místní knihovna ve Veselém byla Zlínským krajem oceněna za přínos k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb a nadstandardní aktivity jako *Knihovna Zlínského kraje*. Byli jsme vysláni do Prahy, kde jsme se zúčastnili v Zrcadlové síni Klementina slavnostního udílení cen Knihovna roku. Zde jsme získali *Diplom za mimořádné tvůrčí propojování literární a rukodělné tvořivosti u dětí a mládeže a za rozvoj dětského čtenářství s důrazem na místní lidové tradice a lokální historii*. Ačkoli naše knihovna ve své kategorii neuvítěla, už nominace je pro nás ctí a velkým úspěchem.

KATEŘINA SOBOTÍKOVÁ
ksobotikova@seznam.cz

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v *Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR*.

Městská knihovna v německém Brilonu získala cenu LernraumNRW-Preis za poskytování nízkoprahových informací o nových trendech ve světě digitálních médií. Uspěla se svým workshopovým programem Brilon Media Day (BMD) v soutěži, kterou vyhlásila spolková země Severní Porýní Vestfálsko poprvé v roce 2021. Byly oceněny tři inovativní projekty, které zvyšují mediální kompetence dospělých. Vítězné projekty získají částku 5000 EUR. Program BMD je bezplatný a dostupný. Jeho cílem je informovat o nových médiích a hodnotit je. BMD jasně prokázal, že je důležité naučit se žít s médiem a že digitální revoluce patří do každodenního života všech. Snaží se pomoci cílové skupině porozumět potenciálu médií. Pedagogové předávají své zkušenosti z tzv. mediálních dnů ve svém pracovním prostředí, a tak městská knihovna nepřímo působí i v edukačním procesu žáků a studentů. Knihovna spolupracuje s Lidovou univerzitou Brilon, firmou Hoppecke, místní mateřskou školou a pobočkou německé Sparkasse. Má navázanou dlouhodobou spolupráci s řadou partnerů, které využívá k efektivnějšímu oslovení cílové skupiny. Mediální dny probíhají tři až šest hodin v otevřené a komunikativní atmosféře s kávou a cateringem v městské knihovně nebo v prostorách Sparkasse. Etablovaly se i v programu kulturních akcí Brilonu. Tematika jednotlivých workshopů: vše o smartphonech, výuková platforma YouTube, mobilní vzdělávání, 3D tiskárna, fake news atd. Do této aktivity se zapojily i další městské knihovny v Německu (Euskirchen, Düsseldorf a Gütersloh). Více informací o projektu je na <https://www.land.nrw/de/lernraumnrw>.

(BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 73, Nr. 7, 2021, s. 375)

Knihovny procházejí technologickou revolucí, která otevírá cesty k začlenění inovativních služeb, a je nezbytné, aby i knihovníci v rozvojových zemích jako je Srí Lanka prokázali svoji hodnotu v digitálním světě. Studie odhalily, že vnímaná užitečnost a snadnost použití byly významnými prediktory přijetí stránek sociálních sítí univerzitními knihovnicí a že důvěra má významný vliv na záměr knihov-

níků používat stránky sociálních sítí. Univerzitní knihovny by měly držet krok s dramatickými změnami v technologiích a jejich přítomnost na sociálních sítích je nezbytná. Vyžaduje se, aby knihovníci poskytovali služby koncovým uživatelům v digitálním prostředí. Studie, sledující přístup univerzitních knihovnic k sociálním sítím, probíhala na 15 státních univerzitách akreditovaných Univerzitní grantovou komisí na Srí Lance. Zúčastnilo se 124 pracovníků knihoven a hlavním výzkumným nástrojem této studie byl samostatně vytvořený dotazník v angličtině. Další část se týkala měření faktorů, které zachycovaly pocity a záměry respondentů vůči využívání sociálních sítí na pracovišti.

(IFLA Journal – Volume 47, Number 3, October 2021, s. 467–480)

Slovenská autorita pro Braillovo písmo, institut ve Slovenské knihovně pro nevidomé Mateja Hrebendu v Levoči, vznikl v prosinci 2020. Na základě doporučení výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením se tak zřídila Národní autorita na vytvoření standardizovaného zápisu Braillova písma. Knihovna svým uživatelům už desetiletí přináší knihy, kalendáře, soupisy či učebnice v bodovém písmu a podporuje užívání Braillova písma a reliéfní grafiky. Popularita Braillova písma mezi nevidícími čtenáři v posledních letech zaznamenala pokles, který souvisí s rozvojem informačních technologií. Po jejich příchodu se nevidícím a slabozrakým otevřely nevídané možnosti na získávání informací. Počítač, hlavně internet, přinesl i nevidomým svět na dosah ruky. Informační rozmach, který výrazně ovlivnil život nás všech, byl neodolatelný i pro nevidomé. Už čtecí zařízení, které syntetickým hlasem čte text z obrazovky, výrazně urychlilo získávání informací z dokumentů a internetových stránek. Syntetická řeč a hlasové informace se postupně dostaly i do mnoha přístrojů, bankomatů, výtahů atd. Zobrazování měnící se informace do Braillova písma je složitá a poměrně časově i finančně náročná činnost, ale je možná, protože v digitálním prostředí se požadované informace dají zobrazit.

(Knižnica – ročník 22, číslo 3, 2021, s. 87–89)

Před 110 lety, **2. 3. 1912**, zemřel **Vilém Mrštík** (* 1863), český spisovatel, dramatik a překladatel, mladší bratr Aloise Mrštíka, s nímž napsal např. rozsáhlou románovou kroniku *Rok na vsi* nebo tragédii *Maryša*, která patří k vrcholným dílům české dramatiky; samostatně napsal např. romány *Santa Lucia* nebo *Pohádka máje*.

Před 80 lety, **2. 3. 1942**, se narodil americký prozaik **John Irving**, nositel Oscara za scénář k filmové adaptaci vlastního románu *Pravidla moštárny*; jeho románové dílo vyšlo v češtině kompletně: *Svobodu medvědům*, *Pitná kúra*, *Manželství do 158 liber*, *Svět podle Garpa*, *Hotel New Hampshire*, *Pravidla moštárny*, *Modlitba za Owena Meaného*, *Syn cirkusu*, *Rok vdovou*, *Čtvrtá ruka*, *Dokud tě nenajdu*, *Poslední noc na Klikaté řece*, *V jedné osobě* a *Ulice Záhadných tajemství*.

Před 170 lety, **4. 3. 1852**, zemřel ruský spisovatel a dramatik **Nikolaj Vasiljevič Gogol** (* 1809), autor *Petrohradských povídek*, *Tarase Bulby*, nedokončeného románu *Mrtvé duše* a jedné z nejhranějších komedií světového repertoáru *Revizor*.

Před 100 lety, **5. 3. 1922**, se narodil **Pier Paolo Pasolini** († 1975), italský básník, spisovatel, novinář, herec a filmový scenárista a režisér; z jeho literární tvorby vyšly v češtině *Darmošlapové*, *Zběsilý život*, *Nečisté skutky*, *Zuřivý vzdor* a *Básně*; z filmů patří k nejznámějším *Evangelium sv. Matouše*, *Oidipus král*, *Mamma Roma*, *Dekameron* či *Canterburské povídky*.

Před 100 lety, **12. 3. 1922**, se narodil americký spisovatel **Jack Kerouac** († 1969), jeden z hlavních představitelů beat generation, autor románů a próz *Na cestě*, *Dharmoví tuláci*, *Vize Codyho*, *Doktor Sax*, *Podzemníci*, *Mag* a dalších.

Před 180 lety, **18. 3. 1842**, se narodil francouzský básník a esejista **Stéphane Mallarmé** († 1898), řazený mezi prokleté básníky, jeden z nejvýraznějších představitelů symbolismu, autor slavné básně *Faunovo pozdní odpoledne*.

Před 90 lety, **18. 3. 1932**, se narodil **John Updike** († 2009), jeden z nejvýznamnějších amerických spisovatelů 20. století, dvojnásobný držitel Pulitzerovy ceny a řady dalších cen, autor rozsáhlého díla románového, povídkového, bás-

nického i esejistického; česky vyšly např. romány *Kentaur*, *Králíku, utíkej!*, *Králík se vrací*, *Králík je bohatý*, *O farmě*, *Chceš si mě vzít?*, *Dvojice*, *Čarodějky z Eastwicku*, výbor z povídek *Milenci a manželé* a výbor z básní *Domácí biograf*.

Před 190 lety, **22. 3. 1832**, zemřel největší německý básník, dramatik a prozaik **Johann Wolfgang Goethe** (* 1749), vedle mnoha básní autor románů *Utrpení mladého Werthera*, *Spríznění volbou*, *Viléma Meistera léta učednická* a *Viléma Meistera léta tovaryšská*, paměti *Z mého života – Báseň i pravda* a řady dramat: *Götz z Berlichingen*, *Ifigenie na Tauridě*, *Torquato Tasso*, *Egmont* aj.; nejznámějším a největším dílem je dvoudílné básnické drama *Faust*, na němž Goethe pracoval více než třicet let.

Před 130 lety, **22. 3. 1892**, se narodil český spisovatel a novinář **Karel Poláček** († 1945), autor románů *Muži v offsidu*, *Hostinec U Kamenného stolu*, *Okresní město* nebo *Bylo nás pět*.

Před 180 lety, **23. 3. 1842**, zemřel francouzský spisovatel **Stendhal** (vl. jm. Henri Beyle, * 1783), autor proslulých a mnohokrát zfilmovaných románů *Červený a černý* a *Kartouza parmská* a řady dalších děl (*Armance*, *Lucien Leuwen*, *Lamiela*, *Život Henryho Brularda*, *Egoistické vzpomínky*, *O lásce*, *Římské procházky* aj.).

Před 430 lety, **28. 3. 1592**, se narodil **Jan Amos Komenský** († 1670), český teolog, filozof, pedagog a spisovatel, poslední biskup Jednoty bratrské; od

roku 1628 žil v exilu, poslední léta života strávil v Amsterdamu, pohřben je v nizozemském Naardenu; je autorem obsáhlého díla, k nejznámějším patří *Labyrint světa a ráj srdce*, *Hlubina bezpečnosti*, *Velká didaktika* či *Orbis pictus*

Před 60 lety, **31. 3. 1962**, se narodil jeden z nejúspěšnějších českých spisovatelů současnosti **Michal Viewegh**; po prvotině *Názory na vraždu* zaujal románem *Báječná léta pod psa*, po němž následovaly další bestselery, z nichž řada byla zfilmována: *Výchova dívek v Čechách*, *Účastníci zájezdu*, *Román pro ženy*, *Vybíjená*, *Román pro muže*, *Biomanzelka*, *Mafie v Praze* a další; kromě románů píše i povídky a novely, vydal i několik deníků či zdařilé parodie *Nápady laskavého čtenáře*.

Portréty archiv autora

Pohled na budovu knihovny, která se poprvé otevřela návštěvníkům 8. 11. 2021, z parku

↑ Oddělení pro děti a mládež

Dětské oddělení si záhy našlo své vděčné návštěvníky →

Nová budova Městské knihovny

Šlapanice s. 66–67

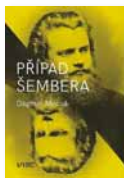
← Hlavní vstup

↓ Oddělení pro dospělé

↑ Pohled do knihovny z terasy

Případ Šembera

Dagmar Mocná
Brno: Moravská zemská knihovna v Brně,
2020. 187 s.
ISBN 978-80-7051-297-5
Za cenu poštovního

Monografie o životě novináře a básníka Vratislava Kazimíra Šembery (1844–1891), současníka a přítele Jana Nerudy. V zájmu pozornosti není pouze jeho pozoruhodný životní příběh, ale zejména způsob, jakými byl prezentován a konstruován v dobových médiích v závislosti na vyroceně české otázce a dalších dobově podmíněných tématech.

Dílo Milana Kundery v překladech

= Œuvre de Milan Kundera et sa traduction
Tomáš Kubiček – Guy Scarpetta –
Jean-Paul Enthoven – Jaromír Kubiček
Brno: Moravská zemská knihovna v Brně,
2019. 319 s.
ISBN 978-80-7051-275-3
Za cenu poštovního

Bibliografie překladů děl Milana Kundery je doplněna předmluvou Tomáše Kubička a třemi krátkými esey.

Antonín Rejcha, znovunalezený

Jana Franková – François-Pierre Goy
Brno: Moravská zemská knihovna v Brně,
2021. 749 s.
ISBN 978-80-7051-312-5
Dostupné online ve formátu PDF

Katalog virtuální výstavy francouzského skladatele českého původu, která kromě životních osudů přibližuje také nejrůznější aspekty jeho hudebního, teoretického a pedagogického díla, přičemž klade důraz na nedávno znovuobjevené skladby a prameny.

Koncepce rozvoje knihoven ČR

Najdete na: koncepte.knihovna.cz

Stránky aktuální *Koncepce rozvoje knihoven ČR* obsahují kromě odkazů na Koncepci samotnou i mnoho dalšího zajímavého obsahu. Stránka je navržena jako rozcestník témat, která se ke Koncepci vztahují, která se ke Koncepci vztahují jak obsahem, tak i v implementační rovině. Jsou to například výstavba a rekonstrukce knihoven, vzdělávání, průzkumy, PR, udržitelnost, komunity, obhajoba činnosti knihovny u zřizovatele. Jednotlivá témata jsou zpracována jako odkazy na dostupné zdroje, případně nabízí obsah vzniklý přímo pro web s ohledem na nejjednodušší oblasti. Stránka má zatím mnoho bílých míst, která se snad budou postupně zaplňovat. Co nám chybí? Například systém stáží pro české knihovny.

Rozvoj stránek a doplňování obsahu podpořilo Ministerstvo kultury v rámci grantového programu VISK 1.

Co dokáže knihovna

Najdete na: codokaze.knihovna.cz

Inspirace pro každou knihovnici a každého knihovníka. Stránka nabízí mapu konkrétních komunitních a vzdělávacích aktivit napříč celou Českou republikou a všemi typy a velikostmi knihoven. Aktivita jsou tříděny pomocí kategorií (tagů), které odpovídají klíčovému kompetencím, jako jsou kultura, občanství a komunita, digitalizace, věda a technologie, celoživotní učení a další. Každá aktivita obsahuje krátký popis, fotodokumentaci (je-li dostupná) a kontakt na realizátora. Aktivita se stále doplňují. Tu svoji můžete vložit i vy. Stačí vyplnit jednoduchý formulář.

Rozvoj stránek a doplňování obsahu podpořilo Ministerstvo kultury v rámci grantového programu VISK 1.

Interkulturní knihovnictví

Kateřina Nekolová – Tereza Garamszegi
Praha: Národní knihovna ČR, 2021. 1. vyd.
ISBN 978-80-7050-755-1 (brož.)
ISBN 978-80-7050-756-8 (pdf)

Příručka navazuje na dříve vytvořené metodiky sekce *Bezbariérová knihovna*. Nemá za cíl nabídnout ohodnotitelný standard, chce být pouze inspirací a nápovědou. Nabízí jednoduše a srozumitelně podané základní informace o tom, jak se mohou knihovny postavit k jazykové a kulturní rozmanitosti. Použité fotografie jsou z archivu autorek nebo z volně dostupných zdrojů, pokud není uvedeno jinak. Distribuována bude bezplatně přes krajské knihovny. Také je možné si ji vyzvednout přímo v Knihovnickém institutu. Elektronická verze je dostupná na stránkách KI NK a SKIP.

Standard pro postupy rekonstrukce knihoven

Lenka Dostálová
Praha: Národní knihovna ČR, 2022. 1. vyd.
ISBN 978-80-7050-749-0 (brož.)
ISBN 978-80-7050-750-6 (pdf)

Základní informace pro postupy rekonstrukce či modernizace interiérů knihoven provozovaných obcemi do 40 tisíc obyvatel. Pokyny vycházejí z metodiky vydané Centrem pro výstavbu a rekonstrukce knihoven a z ověřených zkušeností z rekonstrukcí knihoven a příkladů dobré praxe jak v České republice, tak v zahraničí. Jejich cílem je podpořit efektivní průběh rekonstrukce, eliminovat možná rizika a nežádoucí jevy při jejím průběhu na chod veřejné knihovny a její uživatele.

Materiál je volně k dispozici na adrese <https://ipk.nkp.cz/docs/standard-pro-postupy-rekonstrukce-knihoven>. Tiskovaná verze se distribuje přes krajské knihovny.